

Vpl. Pyhäjärvi



Keskiviikko 12.8.2020

Pyhäjärveläisyyden vaali - Karjalan puolustaja

N:o 7-8 • 65. vuosikerta

Irtonumero 3 €

30 vuotta kotiseutumatkailua

KUVA KIRSTI NASKALI



Tea Itkonen

Olemme saaneet nauttia suven suloisuudesta, kukkien runsaudesta, puutarhan sadosta ja hellepäiviäkin on vielä elokuussa luvassa. Kesä ilman karjalanreissua on saanut monet meistä huomaamaan, kuinka voi kaivata sitä, mitä ei voi tavoittaa. Nyt me seuraavien polvien siirtolaiset pienellä tavalla, mutta kuinka suuri kaipaus kyteekään kotikontunsa menettäneen rinnassa.

Tässä numerossa muistellemme 30 vuoden taakse ensimmäisiä kotikylämatkoja. Kuvia ei ole aiemmin julkaistu värillisinä. Eräällä tavalla kuljemme myös kotkennäitä jutuissa, jotka kertovat kasvimuistoista sukujemme sijoilta.

Pulahdus Pyhäjärven järvisä tai Laatokalla kruunasi monen kotikylämatkan.

Nuorten kirjoituskilpailu



Mitä karjalaisuus minulle merkitsee?

Karjalan Liiton juhluvuoden 2020 kilpakirjoitus jatkuu 15.9. asti. Kilpailu on avoin ja tarkoitettu erityisesti noin 15–25-vuotiaille nuorille, jotka ovat sukujuuriltaan karjalaisia tai mukana karjalaisessa seuratoiminnassa tai ovat kiinnostuneita karjalaisuudesta.

Lähetä maksimissaan 5 000 merkkiä pitkä kirjoitus osoitteella kirjoituskilpailu@karjalanliitto.fi 15.9.2020 mennessä. Katso lisätietoja: karjalanliitto.fi

Lyhyt johdatus Pärssisen sukuun 1

Kyösti Pärssinen

Ei tästä Pärssisten sukuelvityksestä lopulta tullut kuin vähän yli tuhatsivuinen. Mutta kyllä tästä jo jyvälle pääsee.

Mitähän tästä nyt pitäisi tai osaisi kertoa, monen vuoden työrupeaman jälkeen. Mitäs myö Pärssiset – valmis on, meidän sukukirja.

Kun on ollut itse kädet savassa tekemässä, niin ei osaa omaa työtään ja lopputulosta arvioida. Lukekaa itse ja muodostakaa mielipiteenne. Toivottavasti joku ulkopuolinen innostuisi kirjoittamaan arviota joskus.

Sen voi sanoa, että ei kukaan muukaan olisi tähän hulluun urakkaan ryhtynyt eikä paremminkaan osannut tehdä. Niin että ei tässä hävetäkään tarvitse.

Yllätyksiä

Mikä yllätti? Ainakin Pärssisen suvun laajuus. Itse olen aina pitänyt suku-

nimeä suhteellisen harvinaisena, mutta käsitys on osoittautunut vuosien kuluessa ja tietämyksen lisääntyessä harvinaisen vääräksi.

Samaa mieltä lienee Seija Kaarina Pärssinen, joka aloitti sukututkimuksen 1990-luvun alussa vanhempiensa kuoltua. Ja samaa todistavat kirjojen sivumäärät ja sukutaulut: kahteen osaan tuli lopulta sivuja yli tuhat, sukutauluja on pyöreästi 2 300, joissa on mainittu 14 500 ihmistä. Tänä päivänä Pärssinen on nykyisenä nimenä yli tuhannella ja entisenä nimenä reilulla neljälläsadalla ihmisellä Digi- ja väestötietoviraston nimipalvelun mukaan.

Pärssisten lisäksi kirjassa mainitaan ja tauluissa luetellaan paljon muita karjalaisia sukuja: Kaasalaisia ja Kukkoja tietysti, Ijäksiä, Inkisiä ja Javanaisia, Ahvosia ja Haikosa, Karilaisia, Luukkosia, Musakoita, Näriäisiä, Äijöjä.

Kirjaurakan sankareista pitää Seijan jälkeen mainita Matias Eronen, joka

arkistoista kaivoi suvun alkuhämäristä ja varsinkin Muolaan vaiheista esiin suurin piirtein kaiken kaivamisen arvoisen. Matias on lankomiehiä, Pärssisen sukuseuran pitkäaikaisen ensimmäisen puheenjohtajan Anteron Seija-vaimon veli.

Ehkä siellä arkistoissa vielä joku kivi jäi löytämättä ja kääntämättä, mutta en menisi vannonamaan. Käykää jälkipolvet jossain vaiheessa perkaamassa.

Näköisyydestä

Valmiiksi saadut kirjat ovat tekijöidensä näköisiä, sekä hyvässä että arvatavasti jossain mielessä myös huonossa. Kaikki halukkaat on otettu työhön mukaan eikä ketään ole käännytetty pois. Kaikkia sukuhaaroja ja ihmiskohdaloita ei silti liene käsitelty aivan samalla tieteellisen tarkalla painoarvolla, paljon on jäänyt ja pitänyt jättää pois ja joistain kulumista voisi vielä hyvinkin viritellä uutta tutkimusta.

KUVA KYÖSTI PÄRSSINEN



DNA-tutkimus tuonee vielä tulevana vuosina paljon uutta tietoa suomalaisista ja karjalaisista suvuista. Olemme myös kiitollisina ottaneet vastaan valmista ja jonkin verran jo julkaisuakin materiaalia.

Uskallan silti sanoa, että kirjat ovat paitsi tekijöidensä myös suvun näköisiä. Tavoitteena oli yleisesitys Pärssisen suvusta, ja kyllä tästä meidän porukasta kirjojen perusteella aika hyvän kuvan saa. Tutkittavaa silti riittää

tulevaisuudessakin: kehoitan lämpimästi perheitä ja sukuhaaroja tekemään jatkossa suppeampia, tarkempia ja rajatumppia historiikkeja omasta lähipiiristä ja -historiasta.

Historiaa pöyhiessä tulee tietysti vastaan myös paljon mielenkiintoista nippelitietoa. Kenen omistuksessa oli Pärssisen metsikkö, joka mainittiin Talvisota-elokuvassa? Kuka kävi nukkumassa suurhyökkäyksen aikana

>>>

Taubilan kartano – lahjoitusmaakaudesta Fazerin aikaan



Hanki lahjaksi sukulaisille ja ystäville! 176 sivua, n. 150 valokuvaa, koko B5, hinta vain 30 €.

Kaunisti Vpl. Pyhäjärveä, osat I ja II, yhteensä 736 sivua. Koko A4. Hinta vain 95 €.

Lisätietoja ja tilaukset: taubila@pp.inet.fi tai puh. 040 021 3369 seija.jokinen@netti.fi tai puh. 040 835 5820 Sekä <http://vpl-pyhajarvi.fi/kirjapuoti> Hintoihin lisätään toimituskulut. Noudettavissa myös hallituksen jäseniltä ilman lähetyksaluja.

Vpl. Pyhäkylä-Seura

Pääkirjoitus



Kirsti Naskali
Vpl. Pyhäjärvi-Säätiön
asiamies

Erilainen matkailukesä. Useimpien elämään on tänä keväänä ja kesänä vaikuttanut koronaepidemia, toisilla enemmän, toisilla vähemmän. Vasta aika näyttää, mitkä asiat muuttuivat pysyvästi. Nyt näyttää siltä, että ainakin kotimaan matkailu on saanut piristysruiskeen.

On huomattu lähialueiden ja koko Suomen tarjoamat monipuoliset mahdollisuudet. Loman suhteen on aina viime kädessä kysymys mielentilasta, vaikka monesti tuntuu, että lomatuunnelmaan ei pääse kuin kaukana kotoa.

Kun tilaisuuksia jouduttiin perumaan eikä tapahtumia voinut järjestää, minäkin mieheni kanssa tutustuin lähiympäristöön kiertelemällä pikkuteitä. Yllättäen keskusteluissa tuttujen kanssa huomasimme, että monet muutkin ovat harrastaneet samaa. Nyt kun tilanne on helpottunut ja mm. liikkumis- ja kokoon-tumisrajoituksia on jo lievennetty, kotimaan matkailu laajemminkin on mahdollista, ja myös moneen maahan ulkomaille pääsee. Ei tosin vielä kaikkialle, ja tarkkana on syytä olla, korona ei ole vielä voitettu kanta.

Pyhäjärvelle tai koko Kannakselle ei ole koronan vuoksi toistaiseksi mahdollista matkustaa. Se tuntuu haikalta. Matkat sinne ovat kuuluneet monen kesäohjelmaan. Kun matkat 30 vuotta sitten tulivat mahdollisiksi, tilaisuutta käytettiin hyväksi runsain joukoin. Silloin matkustajien joukossa oli vielä monia, joilla oli omakohtaisia muistoja sieltä. Maisemat olivat monin paikoin muuttuneet paljon, oli rakennettu uutta ja tai purettu kaikki pois. Tarvittiin heitä, jotka muistivat tarkasti, että tämä iso kivi oli pihan laidalla tai kaivo oli tässä jne. Muistan lukeneeni, että vuonna 1992 Käkisalmen torilla kävi 700 suomalaisbussia. On se ollut aikamoinen elämys myös paikallisille asukkaille. Viipurissa turisteja oli käynyt aikaisemminkin, mutta muualla kävijöitä lienee ollut vain satunnaisesti. Ihmeteltävän ihanasti alueen nykyiset asukkaat ottivat meidät vastaan. Päästivät koteihinsa ja olivat vieraanvaraisia. Olen monesti ajatellut, että itse olisin ehkä ollut perisuomalaiseen tapaan epäileväinen, jos pihaan olisi pöhlähtänyt autolastillinen ulkomaalaisia.

On hienoa, että olemme jo 30 vuoden ajan voineet vierailta luovutetun Karjalan alueella. Monenlaisia kontakteja on solmittu, hautausmaita kunnostettu ja muistomerkkejä pystytetty. Yhteistyö on sujunut yleensä hyvin. Viime vuosina on havaittu, että esim. Pyhäjärvellä asuvat nuoret ja keski-ikäiset ovat kiinnostuneita paikan historiasta. Me, siellä asuneet tai siellä asuneiden lapset ja lapsenlapset olemme parhaita kertojia. Yhteyttä pitää vaalia ja yhteistyötä tehdä, jotta vastakin voimme vierailta meille rakkailla paikoilla ja kertoa niiden historiasta. Toivottavasti jo ensi kesänä pääsemme sinne jälleen, ja miksei talvelkin. Maisemat ovat talvella erinäköiset, avarammat.

P.S. Jos kesämatka suuntautuu Sastamalan seudulle, kannattaa pistäytyä Tyrvään Pyhän Olavin kirkossa. Sieltä löytyy linkki Pyhäjärvelle. Osmo Rauhalan ja Kuutti Lavosen hienojen maalausten lisäksi kirkossa on alttariseinällä vuonna 1765 sinä vuonna valmistuneeseen Vpl. Pyhäjärven kirkkoon lahjoitettu krusifiksi. Sen lahjoitti Taubilän lahjoitusmaahovin silloinen isäntä kreivi Soltikow.

Lyhyt johdatus Pärssisen sukuun

KUVAT KYÖSTI PÄRSSINEN



Hallitus on kokoontunut kirjan vuoksi ahkerasti muun muassa Karjalatalolla Helsingissä. Huhtikuussa 2019 kokoustivat (vasemmalta oikealle) Antero Pärssinen, Vuokko Pärssinen-Tainio, Kari Näriäinen, Eija Herlevi, Tapio Pärssinen, Olavi Pärssinen, Sakari Pärssinen sekä kuvan ottanut Kyösti Pärssinen.

linjojen takana keske- lä vihollisen leiriä? Ketkä Pärssiset ovat toimineet kansanedustajina, ja kenen talokaupat on lyöty lukkoon eduskunnan puhemiehen nuijalla? Keitä olivat Pien-Juho, Pyörä-Aati, Tiituan Juho, Semenoff-Pärssiset? Tai kuka ministerinäkin toiminut nykyinen poliitikko on Pärssisten lähtökylään Muolaan Kyyrölään asutettujen venäläisten maaorjien jälkeläinen?

Näihin voidaan palata vaikka Pärssisten sukukokouksessa Vammalan Seukulla syyskuun alussa.

Joukkuepeliä

Kirjaa koostettiin viime vaiheessa sukuseuran hallituksen voimin. Jokaisella on ollut oma roolinsa. Antero on jaksanut pitää kipinää yllä läpi hiljaisempienkin vuosien ja perehtyä suvun DNA-tutkimukseen,

Seija on päivittänyt jatkuvasti tauluja, Eija Herlevi on seuran talousasioiden hoitaja pitänyt tulot ja menot hyppysissään, Olavi toisena puheenjohtajana loppuvaiheessa mukaan tarvittavan lisäenergialatituksen ja Tapio Pärssinen ahkeroi Räisälän-sukuhaaran historioitsijana.

Viipurin maalaiskunnan Porlammien sukuhaaran Pärssiset julkaisivat oman sukukirjansa jo vuonna 2000. Taisto Helle on ollut mukana tekemässä myös uutta kirjaa tämän sukuhaaran edustajana.

Loppuvaiheessa varsinkin Suomen sukututkimusseuran pitkäaikaisen kirjastonhoitajan Vuokko Pärssinen-Tainion asiantuntemus ja tarkkuus oli ensiarvoisen tärkeää, samoin Kari Näriäisen työskentely kuvatoimittajana ja kuvien käsitte- lijänä -- rooli ja työnkuva, joka pitäisi jokaisessa

sukukirjaprojektissa ottaa huomioon.

Onnistuimme palkkaamaan kirjoille myös oivallisen taittajan Tanja Varosen. Hänen kanssaan oli ilo tehdä töitä ja työstää kirjaa loppuvaiheessa sähköpostin välityksellä.

Itse huolehdin ammatitoimittajana kirjan koostamisesta, rakenteesta ja tekstin editoinnista sekä kirjoittamisesta. Oman työn ohella ei arkistojen tutkimiselle ole aikaa eikä mahdollisuuksia, mutta lukeminen ja kirjoittaminen on onnistunut yön pimeinä tunteina.

Näin se urakka lopulta valmistuu, samalla tavalla kuin norsu tulee syödyksi: pala kerrallaan.

Huaynaputina

Jossain vaiheessa projektia huomasin uponneeni niin syväälle 1600-luvun historiaan, että nouseminen

takaisin nykyaikaan tuotti ajoittain pieniä vaikeuksia. Verottajan ja kirkon papereista saa ihmisten elämästä varsin kapean kuvan, joten tarkoituksena oli peilata suvun tapahtumia yleiseen historiaan ja saada sitä kautta lisävalaistusta ihmisten elinoloihin.

Taustoja lukiessani suvun historiaan yhdistyi muun muassa Huaynaputin tulivuoren räjähtäminen Perussa vuonna 1600. Räjähdyks aiheutti valtavan tuhkapilven, ilmaston jäähtymisen ja sitä kautta olkivuosiksi kutsutut katoavuodet Suomessakin. Ja kuinka ollakaan, Pärssisen pojat Martti ja Mikko, ruotsalaisen verottajan Märtheniksi ja Michelliiksi nimeämät, häviävät pian tuon jälkeen Ruotsin verottajan tutkasta Muolaassa, ja samannimiset miehet pulpahtavat kohta taas näkyviin Venäjän puolella Pyhäjärven Kahvenitsassa.

vpl. Pyhäjärvi

www.karjalanliitto.fi/vplpyhajarvisaatio

Seuraava lehden numero ilmestyy kesäkuussa.
Aineisto toimitukseen viimeistään 5.9. mennessä.

 facebook.com/
Vpl-Pyhäjärvi-lehti

Julkaisija:
Vpl. Pyhäjärvi-Säätiö sr

Päätoimittaja:
Tea Itkonen
Vaskenvalajankatu 33
06100 Porvoo
puh. 040 557 4223
toimitus@vplpyhajarvi.fi

Toimitusneuvosto:
Pertti Hakanen
Mauri Hauhia
Tea Itkonen
Tarja Kopalainen
Kirsti Naskali
Esko Pulakka
Markku Pärssinen

Ilmoitushinnat:
Kuolinilmoitukset
0,70 € / ppm
Muut ilmoitukset
0,80 € / ppm
pienin ilmoitus 20 € / ppm
Hintoihin lisätään alv 24 %

Tilauhinta:
Vuosikerta 35 €
kesto- ja vuositalus
kotimaahan,
ulkomaille, lahjaksi
irtonumero 3 €

Tilaukset, jakeluhäiriöt ja osoitteenmuutokset:
Vpl. Pyhäjärvi-Säätiön
asiamies Kirsti Naskali
Miharintie 312, 37200 Siuro
puh. 040 719 2692 tai
saatio@vplpyhajarvi.fi

Sivunvalmistus:
Artea/JH/hk, Porvoo
Painopaikka:
Botnia-Print Oy, Kokkola

Toimituksella on oikeus
lyhentää ja muokata
lehteen lähetettyä
aineistoa.

Venäjä ei ollut levottomina aikoina saanut vakiinnutettua omaa hallintoaan autioituneelle alueelle, joten katovuodet ja verotus lienevät työntäneet miehiä leivän hakuun muualle ja toisaalta hylätyt maat vetäneet viljelykokeiluihin viearaan valtakunnan alueelle.

Vaan eipä verottajan paikoilu kauan auttanut. Stolbovan rauhassa 1617 Ruotsi siirsi valtakunnan rajaa idemmäksi Pärssisten poikien perässä, sai aikaan muuttoliikkeen tyhjentyneelle valloitetulle alueelle, asutti Käkisalmen läänin ja Inkeriä ja työnsi ortodoksisuokiset karjalaiset aina Tveriin asti. Pyhäjärvi ja Kahvenitsa olivat jälleen osa Ruotsia, ja Pärssisen pojat Ruotsin valtakunnan iloisia veronmaksajia. Samaa Kahvenitsan kylää suku sitten asuttikin reilut 300 vuotta välillä tosin valtakuntaa vaihdellen ja leviten ja haarrautuen Räisälään, Sakkolaan sekä Käkisalmen ja Viipurin maalaiskuntiin ja kaupunkiin.

Kahvenitsasta lähdettiin lopullisesti sitten vasta 1944, evakkoon kohti läntistä Suomea. Mutta on senkin jälkeen poikkeiltu, kuten kuvasta näkyy.

Iloa

Mikä kirjassa ilahduttaa? Valmiiksi saaminen on tietysti aina mukavaa, vaikka siitä vähän tyhjää olo jääkin. Vapaa-aikaa on kulunut kosolti, mutta saahan sitä harrastukseen kuluu, varsinkin kun urakka on tunnut palkitsevalta.

Olen ilahtunut myös siitä, että suvun Venäjän puolen haaroja sekä Amerikan-siirtolaisiksi lähteneitä saatiin mukaan kirjaan. Rapakon takainen kultamaa on vetänyt puoleensa, samoin Pietarin suurkaupunki on inenyt karjalaisia ihmisiä asukkaikseen ja työntekijöikseen eri historian vaiheissa. Olavi sai jossain vaiheessa yhteyden sukuun kuuluvaan yhdysvaltalaiseen historianprofessoriin Terry Parsseen, ja Vuokko Pärssinen-Tainio kirjoittaa kirjassa kiinnostavasti inkeriläiskyliin asettuneista Pärssisistä Pietarin Uudessakylässä ja Kelton Manuskalassa.

Tiedot vuonna 1918 Neuvosto-Venäjän puolelle loikanneista perheistä ja ihmisistä saattavat herättää joissakin hämmennystä, mutta kuuluvat yhtä lailla maamme ja sukumme historiaan kuin kuka tahansa muukin. Venäjän arkistoja ja tietokantoja hyvin tunteva Timo Laakso on sukuseuramme pyynnöstä etsinyt tietoja näistä suuhaaroista ja monesti kovia kokeneista perheistä.

Hienoa olisi, jos noihin Stalinin vainoissa ja Leningradin piirityksessä kuritettuihin suvun haaroihin vielä jossain vaiheessa saataisiin yhteys.

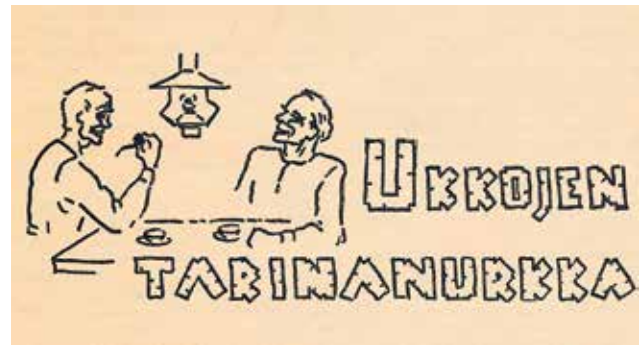
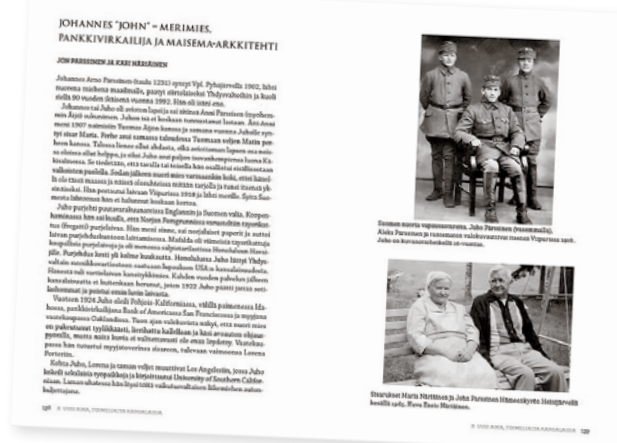
Mitäs myö Pärssiset. Karjalaisen suvun 500 rauhan ja sodan vuotta. Pärssisen sukuseura ry. Printon AS, Tallinna 2020. I osa 351 s.. II osa sukutaulut 743 s.. Hinta 50 euroa.
ISBN 978-952-94-3388-9 (koko teos)
ISBN 978-952-94-3388-6 (I osa)
ISBN 978-952-94-3390-2 (II osa)

Kakkoinurkka Kahvenitsan verotuskartasta vuodelta 1769. D1–D3 keskellä aukeaa on Matti Pärssisen nimelle merkitty verotila.

Kahvenitsanjärvi Sirkanmäeltä nähtynä iltamyöhällä vuonna 1937.



Kahvenitsanjärvi ja järven eteläpäättä 2014. Suurin piirtein näille paikkeille Pärssisen Mikko ja Matti asettuivat 1600-kuvun alussa, ja sama peltoaukeaa heidän jälkeläisenä viljelijät liki 350 vuotta.



Pyhäjärvellä näyteltiinkin

Vpl. Pyhäjärvellä oli seuratoiminta vilkasta. Eniten oli nuorisoseuroja, useammalla niistä omat talonsakin. Tultuani sieltä Satakuntaan ja Kiikkaan kerroin seurojemme paljoudesta eräälle kunnallismiehelle. Tämä ei uskonut sillä kertaa kaikkea kertomaani.

Vasta vuosien jälkeen, kun Pyhän-Säätiö oli lahjoittanut Vpl. Pyhäjärven historian Kiikan kunnalle, hänkin sanoi tätä lainaansa ja pyyteli anteeksi epäilyjään, sanoi että historiaa täytyy uskoa.

Siellä oli rekisterissä olevien seurojen lisäksi rekisterin ulkopuolella toimivia seuroja, jotka kohta sammuihin. Tässä tarinanurkassa aion kertoa kahdesta tällaisesta seurasta.

Vaimoni kertoman mukaan Kostermaassakin nuorisoseura oli seuratoiminnan harrastaja. Olihan kylän nuorista suurin osa käynyt kansanopiston ja maamieskoulun kurssin ja pari Toiviaisien veljeksistä seminaarinkin.

Kun Enkkua ei vielä ollut rekisteröityä nuorisoseuraa, tuli **Viitalan Kaarlo** (Kalle) setäni kanssa neuvottelemaan nuorisoseuratyöstä, kertoi vaimoni. Kallen kaverina oli myöhemmin Karjalan ja koko Suomen tuntema jalkaväen kenraali **Aarne Sihvo**, silloisen kansakoulunopettajan poika. Kun he kolmisen neuvottelivat perimmässä kamarissa, kolkutti tuvanovelle ja pyysi yösijaa eräs pitkänhuiske nainen, sanoi väsymystään valittaen aamulla lähteneen Räisälästä ja matkan pää olis Yläjärvi.

Helmi kertoi edelleen, että talomme emäntä Elissa tarttui pyyntöön sanoen: "Meillä tässä on jo yksi naisvieras, serkkuni **Aino Akkanen**, ja tuolla on kamarissa miehieni luona kaksi miesvierasta, jääneekö he yöksi. Hetkinen, käyn kysymässä mieheltäni".

Pinkaisin Elissan perästä, tavoitin hänet välieteisessä ja sainoin: "Ei tarvitse kysyä. Mie tunnen sen vieraan. Sillä on päällään Toiviaisien mamman hame ja kädessä mamman sukan neulomine. Se ei uo kukkaan muu ko **Toiviais Vilho** (Ville)".

Samassa suoritimme hyökkäyksen päin vierasta kolmisen, kiljuen "Katsotaan mitä täältä Toiviaisien mamman hameen alta löytyy"! Jo oli permannolla makaavan uhrimme aika valittaa omalla äänellään, että päästäkää hyvät ihmiset, särettä työ puolikypsätkin.

Miehetkin tulivat kamarin puolelta ihmetellen, että mikä mekastus täällä tuvassa oikein on, kertoi vaimoni Helmi.

Toiviaisien Ville siinä vaan istui keskilattialla ilman alushousuja ja Elissa sanoi vieraille "Täällä kuoriin puolikypsä", ja Viitalan Kalle arveli, että yhtä harjoitustahan tämä on seuratoimintaa varten.

Toiviaisien Ville muisteli kerrottua tapausta vielä yöpyessään luonamme Pyhäjärvi-juhlatmatkalla Keikyässä v. 1955. "En ois uskont sillo et sie Helmi tunnistat miut ensimmäiseks, sieko kullit sillo viel lapsekengis."

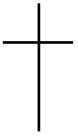
Toinen rekisteröimätön nuorisoseura oli samoihin aikoihin Kiimajärvellä ja sekin sammui alkuunsa. Tämän kerron maalarin Tokkarin kertomuksen mukaan. Matti kertoi olleensa kuiskamassa näytelmää, jota ns. esitti kesäisessä luonossa kotikylänsään. Kaksi vanhankylän mummoa oli samanaikaisesti kävelykierroksella, ja sopivat keskenään, että mennänsä katsomaan, eihän meidän nuorena ollessa ollut iltamia. Mummut työntyivät yleisön ja avatun esiripun väliin alkaen puhua: Älkää yrittäkö pettää, että työ mittää herrasväkii uo näyttären sormellaan ja sanoen: "Sie uot Touvi Vänö jne, jne."

Ei tullut Tokkarilta kysyttyä, härtsikö sattunut katko, mikäli esitystä mummojen mentyä. Se vain ihmetytti, miten pääsylippujen tarkkailija päästi mummut tulemaan. Järjestysmiestä hän ei silloin vielä tunnuttakaan.

Vpl. Pyhäjärvi -lehestä nro 6/1978 poiminut Mauri Hauhia

Evakkoesineitten tarinoita

Odotamme toimitukseen kertomuksia evakkoesineistä: kenelle esine kuului, milloin se on tehty, mikä sen tie on ollut, mitä se merkitsee nykyiselle omistajalleen...



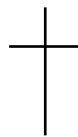
Rakkaamme
**Suoma
SAARINEN**
o.s. Talja

s. 31.3.1927 Pyhäjärvi Vpl.
k. 25.4.2020 Jyväskylällä

*Karjalan kunnailta
alkanut tie
on päättynyt
kädelle Herran.*

Kiittäen ja kaivaten
**Paula ja Antero
Olli, Jaakko ja
Anna-Sisko
perheineen
Markku
Tuomas ja Mikko
perheineen
Kaarin ja Raili
sukulaiset ja ystävät**

Siunaus toimitettu.
Kiitos myötäelämisestä.



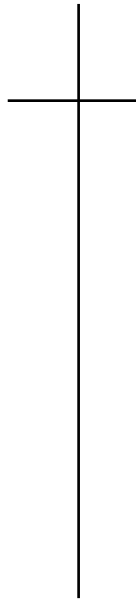
Venemestari, kalastaja
**Esko Heikki
LAULAJAINEN**

s. 17.2.1933 Pyhäjärvi Vpl.
k. 23.6.2020 Padasjoki

*Temmeltävien tuulten
kasvatti on seilannut
autuaammille apajille*

Muistaen:
**Pertti, Marisa ja
Chanya
Jussi ja Joyce
Kauko
Pentti, Sanna ja
Anni
Jari perheineen
Pirkko**

Siunaus toimitettu
18.7.2020 Padasjoella.



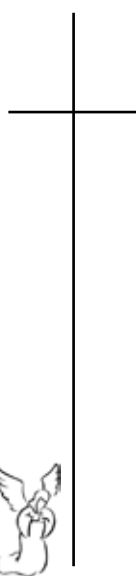
Rakkaamme
**Tauno Elias
HONGISTO**

s. 21.4.1935 Pyhäjärvi Vpl.
k. 10.6.2020 Huittinen

*Suurin suru on sanaton.
Vellamo*

Kiittäen ja kaivaten
**Ari ja Anne
Miikka ja Saara
Jenny Niklas ja Eeli
Konsta
Pasi ja Marianne
Rami ja Emilia
Tiia ja Joni
Jari ja Piia
Saku
muut sukulaiset ja ystävät**

Siunattu läheisten läsnä ollessa. Lämmin kiitos osanotosta.



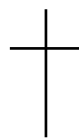
Rakkaamme
**Pirkko Elisabet
JYLLI**
o.s. Kukko

s. 3.8.1932 Pyhäjärvi Vpl.
k. 24.6.2020 Sastamala

*Hiljaa voimat uupui,
lähdön hetki läheni
ei kauniimmin täältä lähteä vois,
kuin nukkua hiljaa pois.*

Rakkaudella kaivaten
**Antti
Margit ja Tapio
Klaus ja Kirsi
Annikki
lastenlapset perheineen
muut sukulaiset ja ystävät**

Siunattu läheisten läsnäollessa. Lämmin kiitos osanotosta. Kiitämme Mouhijärven Iltalakodin henkilökuntaa äidin hyvästä hoidosta.



Äitimme
**Maija-Liisa
JOKISALO**
o.s. Mannikainen

s. 6.2.1938 Pyhäjärvi Vpl.
k. 18.7.2020 Nokia

*Oli sydämellinen
vastaanotto,
taisi olla karjalainen
motto.
ei olla vieraita,
eikä muukalaisii,
vaa lähimmäisii ja
lähesisii.
(Maija-Liisa Jokisalo)*

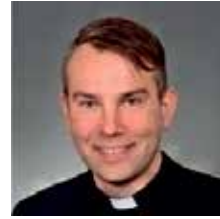
Rakkaudella kaivaten:
**Kirsti perheineen
Marianne
perheineen
Jyri perheineen
muut sukulaiset ja
ystävät**

Äitimme siunaus toimitettu 8.8.2020 Nokian kirkossa, läheisten läsnä ollessa. Lämmin kiitos osanotosta.

Kirkon Sanoma



Lapsuuteni viljapelot



□ **Harri Ruskeepää**
o.s. Kiiski
Liedon seurakunnan
kappalainen

Elokuun tuoksu on kaunis ja tuo mieleeni muistoja. Sain elää lapsuuteni laajojen ja kauniiden viljavainioiden keskellä Huittisten Karhiniemen kylässä. Joka syyskesä vilja valmistui, muuttui kullankeltaiseksi ja lopulta vilja oli valmis korjattavaksi ja suuret puimurit saapuivat pelloille. Puinnin jälkeen tuoksu oli ihana.

Illalla kotikylän läpi virtaavasta Kokemäenjoesta nousi usva ja elo tuoksui vahvasti. Maanviljelys ei kuitenkaan ollut oman perheen toimeentulona, sillä kotipaikallani on vain neljä hehtaaria maata. Sellainen pieni pala maata oli isovanhemmilleni Iidalle ja Arville perheineen aikanaan osoitettu tuosta kylästä. Siitä oli pitänyt aloittaa uusi elämä, kun koti Pyhäjärven Ylläppään kylässä suuren Laatokkajärven rannalla oli pitänyt jättää.

Sadonkorjuu on yleinen kristillinen vertauskuva. Esimerkiksi virressä 426 lauletaan: Menkää työhön vainiolla vilja on jo kypsytynyt. Odottaa vain leikkaajaansa sato tähkään ehtinyt. Herra käskää kiiruhtaa. Lyhteet talteen korjatkaa. Suuri ihmiskunta on kuin laajan viljapelto. Jokainen

elämä kerran päättyy korjuuhetkeen. Jeesukseen uskovien suureksi tehtäväksi on uskottu, että ehtisimme kertoa läheisillemme ja kaukaisillekin lähimmäisille sanoman Jumalan pelastavasta sovitustyöstä ennen kuin korjuuhetki koittaa. Se on tärkeää, jotta tämän maallisen elämänhetken jälkeen pääsisimme talteen Jumalan luokse ikuisen elämään. Perille kotiin.

Omalla kohdallani on ollut onni ja siunaus, että luottamus ja usko Jumalan huolenpitoon on saanut siirtyä sukupolvelta toiselle. Toivon että se voisi siirtyä myös seuraavalle sukupolvelle eli omille lapsilleni. Sillä Jumalassa on ainoa todellinen ja kestävä toivo, luottamus ja turva kaikkina aikoina.

Onnea! Valmistunut

KUVA ANNA-KAISA IMMONEN



Meidän perheessä on kaksi Pyhäjärvi -säätiöltä stipendin saanutta. He ovat kuvasa etualalla. **Kuopus Aki** ei ole vielä hakenut. Takana myös me vanhemmat, **Anna-Kaisa** ja **Simo**

Immonen. Simon isä **Erkki Immonen** oli kotoisin Sortanlahdesta. **Aaro Immonen** (edessä vas.) on valmistunut Tampereen yliopistosta filosofian maisteriksi 3.6.2020. Pääaine-

na venäjän kieli ja kulttuuri. **Ansa Osara** (o.s. Immonen) on valmistunut Hämeen Ammattikorkeakoulusta (Mustiala) agrologiaksi vuonna 2015.

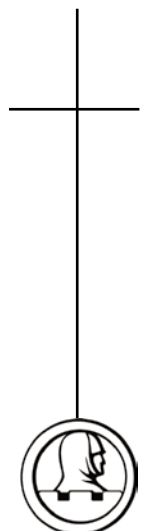


Onnittelte

läheistä nuortasi hänen valmistumisensa johdosta syyskuun numerossamme kuvan kanssa.

Vpl. Pyhäjärvi-Säätiö osallistuu nuoren juhlaan pienellä lahjalla.

Pitäjälehti on hyvää juurihoitoa kaiken ikäisille. Pitäjälehti kotiin kannettuna on hintaansa arvokkaampi lahja!



Rakkaamme
puoliso, isä, pappa
Sotaveteraani
**KOPPANEN
Martti Keijo Kalervo**

s. 1.5.1927 Pyhäjärvi Vpl.
k. 14.7.2020 Orimattila

*Tuulien soitot ovat vaienneet.
Ympäri soi ikityynnet veet.
- Aaro Hellaakoski -*

Lämmöllä muistaen
**Annikki
Tuula ja Marianne
Läheiset ystävät ja
sukulaiset**

Siunaustilaisuus Levon hautausmaan Metsäkappelissa Lahdessa 22.8.2020 klo 14.00. Uurnanlasku Läntisellä hautausmaalla Lahdessa 5.9.2020 klo 14.30.

Karjalan kannakselta sodan jälkeen Huittisten Karhiniemelle sijoitettuja evakkoja

□ Heikki Kiiski

Toisen maailmansodan alkaminen aiheutti monenlaista muutosta ja murhetta Euroopassa ja tietenkin myös Suomessa. Neuvostoliitto miehitti Baltian maat ja vaati Suomea luovuttamaan Karjalan kannaksen, Petsamon alueen, osia itärajalta, sekä Laatokan Karjalan. Noin kymmenen prosenttia Suomen pinta-alasta menetettiin ja vajaa puoli miljoonaa ihmistä joutui jättämään kotinsa, kotiseutunsa ja omaisuutensa lopullisesti.

Neuvostoliitto hyökkäsi 30.11.1939 Suomeen miehittääkseen maamme kolmessa viikossa. Tämä tavoite ei koskaan toteutunut, mutta Karjalan kansa joutui lähtemään evakkotielle pahimmillaan varttitunneissa. Talvisodan evakot tulivat Huittisiin pääosin Kaukolan pitäjistä.

Sama kohtalo toistui uudelleen kesällä 1944, kun Karjalaiset olivat olleet kolmisen vuotta rakentamassa uusia koteja, talvisodassa tuhoutuneiden tilalle. Jatkosodan päätymisen jälkeen Karjalaisväestö sijoitettiin pääosin etelä ja Länsisuomen alueelle. Huittisiin sijoitettiin Vpl. Pyhäjärven ja Sakkolan asukkaita.

Suomi pystyi uudelleen asuttamaan siirtolaisensa, toisin kuin monissa muissa sodan kärsineissä valtioissa. Vuonna 1945 tuli voimaan maanhankintalaki, jonka nojalla Karjalan maatalousväestölle saatiin hankittua tiloja muualta Suomesta. Suomen rannikkoseudulla olisi ollut paljon suuria kartanoita, joista olisi riittänyt tiloja tuhansille karjalaisille. Paasikivi sai runnottua läpi kielipykälälain, joka esti karjalaisten sijoittamisen ruotsinkielisille alueille. Tästä johtuen siirtolaisten maansaanti koski muun Suomen maatiloja.

Muodostettuja tiloja oli pääosin kolmea tyyppiä. Viljelystila 6-15 ha, asuntoviljelystila 2-4 ha tai rintamamiestontti, johon saattoi saada raivattavaa maata esim. suota, kuten Huittisten Karhiniemelläkin toimittiin. Karjalan siirtolaiset pyrittiin pääosin asuttamaan pitäjittäin samoille seuduille. Huittisiin muutti n.1200 Pyhäjärveläistä ja n. 200 Sakkolalaista. Karhiniemelle tuli vuosina 1945 - 1950 n. 90 henkilöä, osa heistä tuli myös miniöiksi tai vävyiksi. Erilaisia tiloja Karhiniemelle maanhankintalain mukaan tuli kymmenkunta, muut ostivat asuntoja tai pientiloja vapaaehtoisilla kaupoilla. Luovutetuille

alueille jääneestä omaisuudesta valtio korvasi yleensä noin puolet. Tämä tarkoitti maata, metsää, rakennuksia, irtaimistoa ja muuta, mitä jäi Neuvostoliitolle. Lisäksi valtiolta saatiin lisäkorvauslainaa eli ”kultareunaisia” obligatioita, joilla pystyttiin auttamaan rakentamista ym.

Pakkolunastushinta, jonka maata luovuttanut tila sai pellosto oli noin 15 000 mk/ha, viljelykelpoisen maan 12 000 mk/ha ja metsän 10 000mk/ha. Vanhojen kauppakirjojen mukaan ainakin meidän asuntoviljelystilan kaupassa edellä mainitut hinnat pitivät kutakuinkin paikkansa.

Joskus kuulee sanottavan, että karjalaisille annettiin maata ja metsää. Tämä on väärä tieto, koska maan luovuttaja sai käyvän hinnan valtiolta ja maan saaja maksoi tilansa valtiolta saamallaan lainalla, joka täytyi tietenkin maksaa takaisin. Sodan seurauksena kärsivät molemmat osapuolet.

Huittisten Karhiniemen siirtokarjalaiset

1.	Musakka Edvard ja Anna-Liisa	Pyhäjärvi, Salitsanranta	Lapset: Sulo, Bertta, Lauri, Martti, Elsa, Anna, Auvo. 50-luvun alkuun mennessä suurin osa Musakan lapsista oli muuttanut jo omilleen.	Tila erotettiin Kuukkisen maista.
2.	Päiväläinen Kaarlo ja Liisa (o.s. Iso-Rautio)	Pyhäjärvi, Orola	Lapsi: Pekka	Kaarlo tuli vävyksi Iso-Rautiolle.
3.	Päiväläinen Keijo ja Eila (o.s. Tirri)	Pyhäjärvi, Orola	Lapset: Harri, Arja, Vappu, Erja, Suvi	Keijo tuli vävyksi Tirrille.
4.	Kulmala Taisto ja Aune* (o.s.?)	*Viipuri mlk.?	Lapset: Eila, Esko, Marja-Leena, Pirjo, Veli-Pekka	
5.	Puputti Väinö ja Alma	Pyhäjärvi, Kelja	Lapset: Eerni, Erkki, Esko, Esa	Tila erotettiin Paavolan maista.
6.	Kangasrinne Armas ja Hilja (ent. Kukko)	Pyhäjärvi, Matiskala	Lapsi: Maija	Kangasrinne ostivat Rekikosken tilan.
7.	Äikiä Tobias ja Maria	Pyhäjärvi, Pattoinen	Lapset: Antti, Pentti	Tila erotettiin Kuukkisen maista. (Naarassaari)
8.	Rampa Yrjö ja Katri	Pyhäjärvi, Salitsanranta	Lapsi: Elina	Tila erotettiin Tirrin maista
8.1	Vanhatalo Nestori ja Helena	Pyhäjärvi, Porsaanmäki		Ostivat Oksasen talon
9.	Salo Toivo ja Lilja* (o.s. Määttänen)	*Kanneljärvi, Suula	Lapset: Markku, Liisa, Anneli	Lilja tuli miniäksi Salolle
10.	Kiiski Arvi ja Iida (o.s. Repo)	Pyhäjärvi, Ylläppää	Lapset: Anja, Eeva, Antti, Heikki	Tila erotettiin Kennin maista.
11.	Päiväläinen Uljas ja Alma (o.s. Nokelainen)	Pyhäjärvi, Orola	Lapsi: Anneli	Samassa talossa asui myös "Lankisen mummo" Päiväläiset ostivat pientilan?
12.	Pälijärvi Einari ja Esteri* (o.s. Eeva)	*Pyhäjärvi, Rotjanlahti	Lapset: Markku, Pekka	
13.	Pohjalainen Väinö ja vaimo?		Lapsi: Kerttu	Pohjalaiset asuivat Kennin torpassa.
14.	Lankinen Vilho ja Helvi (o.s. Runni)	Kaukola		Vilho tuli Runnille vävyksi.
15.	Juga Paavo ja Maija	Kaukola?	Lapsi: Kaija	Ostivat Hakasen tilan
16.	livonen Heikki ja vaimo?	Kaukola	Lapsi: Kaino (myöh. Osmo Rintalan vaimo).	livokset asuivat "Pihlavan" tilalla. Samassa taloudessa asui myös Toivo livonen.
17.	Isopahkala Juho ja Aino (o.s. Matikainen)	Pyhäjärvi, Kiimajärvi	Lapsi: Seppo	Tila erotettiin Höyssyn, Vähä-Raution ja Iso-Raution tiloista.
18.	Pohjalainen Jalmar ja Lempi	Pyhäjärvi?	Lapset: Aimo, Heimo, ja Kerttu	Tila erotettiin Höyssyn maista.
19.	Piispanen Janne ja Alma*	*Pyhäjärvi	Lapset: Kaarina, Pauli, Eila, Sinikka.	Tila erotettiin Kennin maista. Lisäksi tilalla asuivat Maria ja Leena Kaasalainen.
20.	Puttonen Anselmi ja Liisa	Räisälä	Lapset: Erkki, Kauko, Terttu	Puttosen ostivat tilan?(Mutilahti)
21.	Vanhatalo Vihtori ja Ellen	Pyhäjärvi, Porsaanmäki	Lapset: Seija, Seppo	Tila erotettiin Vähä-Raution maista.
22.	Isopahkala Väinö ja Hilja (o.s. Anttonen)	Pyhäjärvi, Porsaanmäki	Lapset: Pertti, Kerttu. Tilalla asui myös Hiljan äiti Varpu Anttonen	Isopahkalat ostivat tilan?
23.	Virolainen Antti ja vaimo?	Pyhäjärvi, Noitermaa	Lapsi: Veikko ja vaimo. Lapset: Erja, Päivi, Arsi	
24.	Virkki Tauno ja Marita	Pyhäjärvi, Kelja	Lapsi: Aira	Tila erotettiin Höyssyn maista.
25.	Kaartinen isäntä ja emäntä	?	Lapset: poika ja tytär	
26.	Lähti Arvi	Pyhäjärvi	Lapset: Heimo + muita	

Muistelijana Heikki Kiiski, vanhemmat Arvi ja Iida Kiiski, kartassa no: 10.



Tällainen oli yleisin talotyyppi, joita karjalaiset rakensivat, puolitoistakerroksinen, lauta- tai hirsitalo, joka tunnettiin nimellä: Malli Vennamo. Kuvassa Arvi Kiiskin talo, rakennettu 1953.

Karhiniemen taloista suurimpia maan ja metsän pakkoluovuttajia olivat **Kenni, Paavola, Unto ja Kuukkinen**. Kerron tässä, ketä karjalaisväestöä muutti Karhiniemelle ja keitä täällä asui 50-luvun alussa. Otan tähän lukuun myös perheet, joiden toinen vanhemmista oli karjalainen ja myös yhteiset lapset. Aloitan luettelon lauttarannasta, eli kylän eteläpäästä. Oheisessa luettelossa saattaa olla virheellisiä tietoja, koska olen laatinut tämän luettelon oman muistitietoni mukaan.



Tervetuloa Topoteekkiin Vpl. Pyhäjärven kirkkoahon maisemiin!



SASTAMALAN SEUDUN MUSEO

Kesäkuun lopulla työryhmämme kokoontui Suomalaisen kirjan museo Pukstaavissa ajan mukaan tarvittavat turvavälit huomioiden. Vas. Pertti Hakanen, Emma Kurki, Markku Pärssinen, Heli Vuohelainen, Seija Hirvikoski, Kirsti Naskali, Oiva Kaasalainen ja Esa Mäkinen

□ **Emma Kurki**, amanuenssi
Sastamalan seudun museo

Alkuvuoden aikana Viipurin läänin Pyhäjärven kirkon ympäristö on tuotu verkkoon uudella tavalla nähtäväksi ja tutkittavaksi. Sastamalan seudun museo valitsee vuosittain Kyläkumppanin, jonka kanssa tallennetaan ja julkaistaan verkkoarkisto Topoteekissa tutkittavaksi palanen yhteistä kulttuuriperintöämme.

–Haluamme tallentaa yhteistä kulttuuriperintöämme myös uusin tavoin ja tuoda sen samalla helpommin saavutettavaksi. Tätä työtä on luontevaa tehdä yhdessä yleisöjemme kanssa, kertoo museonjohtaja Marja Hänninen-Tolvi.

Kuluvana vuonna museon kyläkumppanina Vpl. Pyhäjärven kirkon seudun tallennustyössä ovat ahkeroineet Vammalan Karjalaseuran ja Vpl. Pyhäjärvi-Säätiön aktiivit.

Kirkko ympäristöineen huomion kohteena

Kyläkumppanihankeessamme tallennettavaksi kohteeksi valikoitui useista hyvistä vaihtoehdoista Pyhäjärven kirkko ympäristöineen.

–Kirkko yhdisti pitäjäläisiä, kaikki tiesivät missä kirkko on ja mitä se tekee. Kirkkoon ja sen ympäristöön liittyy myös muita keskeisiä ja kaikille

pyhäjärveläisille tuttuja asioita, kuten hautausmaat, kunnantalo ja lahjoitusmaatalonpoikien patsas. Koska kirkkorakennusta ei enää ole, tuntui tärkeältä jakaa tietoa siitä ja sen paikasta ja merkityksestä, perustelee Vpl. Pyhäjärvi-Säätiön asiamies Kirsti Naskali.

Kirkon alue koettiin työryhmässä ikään kuin pyhäjärveläisyyden keskuksiksi, josta tallennustyö oli luontevaa aloittaa. Ajan kuluessa toivomme työn jatkuvan ja yhä monipuolisempien aineistojen kuvaavan koko Pyhäjärven pitäjää. Kirkon seudun kulttuurihistorian tallennus on tälle työlle oivallinen alkuksysäys.

–Kirkko paloi, mutta kirkkoon ja kirkonseutuun tiedettiin olevan hyvin tietoja ja valokuva-aineistoa, vaikkakin vähän hajallaan eri lähteissä ja arkistoissa, muistelevat Vammalan Karjalaseuran Oiva Kaasalainen ja Esa Mäkinen tallennustyön lähtökohtia.

Kevät Kyläkumppanuuden merkeissä

Kyläkumppanitoimintaa viriteltiin museolla helmikuussa ja kevättalven aikana kokoonnuimme useita kertoja tutkimaan yhdessä pyhäjärveläisiä aineistoja.

–Kyläkumppanitoiminta on tärkeä osa museomme toteuttamaa osallistavaa museotyötä. Meille on tärkeää, että ryhmä innostuu muistelemaan ja tallennushanke on myös mukavaa yhdessäoloa, korostaa museolehtori Mari Immonen.

Keväinen tallennushanke onkin ollut antoisa puolin ja toisin. Museolla olemme oppineet paljon lisää Pyhäjärvestä ja karjalaisesta kulttuurista – kyläkumppanimme onkin tietoinen, verkostoinen ja muistoinen oman tallennusaiheensa paras asiantuntija. Toisaalta työryhmämme on päässyt tutustumaan museotyön kulusseihin ja reunaehtoihin.

–Yhteistyö on ollut mukavaa. Olen myös ihailut tiedon ja taidon määrää, jota monilla ryhmän jäsenillä on. Itse olen oppinut valtavasti nykyaikaisista tallennustavoista ja lisätietoa on tullut myös hurjasti alueen historiasta ja asioista, iloitsee Vammalan Karjalaseuran Seija Hirvikoski.

Toiveena yhteinen muisto – No näihä se olkii!

Topoteekkiin koottu ja yhä karttuva aineisto tarjoaa katsojalleen tietoa, elämyksiä ja kenties kimmokkeen tutkia lisää Viipurin läänin Pyhäjärveä. Aluetta vanhaan tunteville verkkoarkisto voi antaa uusia näkökulmia ja mahdollisuuden osallistua jakamalla omia tietojaan.

–Uuden polven pyhäjärveläiset voivat Topoteekin avulla tutustua sukunsa juuriin sekä kuvien että tekstien avulla. Koska verkkoarkistoa voi selata myös älypuhelimella, se voi tarjota ahaa-elämyksiä myös paikan päällä Plodovojen-matkan yhteydessä, muistuttaa Kirsti Naskali. Osa julkaistusta aineistosta on tarkoitettu myös venäjänkieliseksi.

Näin myös Plodovojessa nykyisin asuvat saavat tietoa kotipaikkansa historiasta.

–Pyhäjärvellä syntyneillä on paikasta omakohtaisia muistoja ja kokemuksia, mutta yksittäisissä muistoissa voi olla aukkoja tai muistojen tueksi ei välttämättä ole valokuva- tai muuta aineistoa. Topoteekkiin kerättyä ja yhdessä kerrottuna kirkosta ja kirkonseudusta muodostuu ikään kuin yhteinen muisto. Se avaa ikkunan niin menneeseen kuin nykyiseen Pyhäjärven kirkonseutuun. Sen avulla voi nähdä miten eri rakennukset olivat sijoittuneet, miltä maisemat näyttivät silloinen ennen ja miltä ne näyttävät nyt, pohtivat Oiva Kaasalainen ja Esa Mäkinen.

Arvokasta kulttuuriperintöyhteistyötä

Euroopassa kehitetyt Topoteekki-verkkoarkistot saapuivat Suomeen kansainvälisen Community as Opportunity -hankkeen myötä vuosina 2015–2018. Hanketta koordinoi Suomessa Kansallisarkisto.

–Topoteekki on väline erityisesti yksityisomistuksessa olevan kulttuuriperinnön esittämiseen. Sen avulla kotien kulttuuriperintöaarteet saadaan kaikkien kotiseutuhistoriasta kiinnostuneiden ulottuville. Muutamassa vuodessa suomalaisiin Topoteekkeihin on aktiivisten vapaaehtoisten toimesta kerätty jo yli 15 000 objektia – aineistoja, jotka ovat viettäneet usein vuosikymmeniä kotien lipastoissa ja

valokuva-albumeissa vain harvojen ulottuvilla, kertoo Kansallisarkiston kehittämisspäällikkö Tomi Ahoranta.

Viipurin läänin Pyhäjärven tallennuksessa on tehty myös uudenlainen avaus ylittämällä valtioiden raja.

–Yhteisten muistojen jakaminen yli rajojen on kiinnostava paitsi uutena toimintamallina myös inhimillisesti. Tämä on hyvä esimerkki kaikkia hyödyttävästä kulttuuriperintöyhteistyöstä: maaston vanhat rakenteet saavat merkityksen ja ympäristö alkaa kasvaa tarinoita, jotka tekevät kotiseudusta entistä merkityksellisemmän sen asukkaille. Samalla siteet alueen nykyisten asukkaiden ja entisten asukkaiden jälkipolven välillä vahvistuvat. Tätä yhteistyötä seurataan kiinnostuneena Euroopassakin – onhan Topoteekki verkosto, joka välittää parhaita käytäntöjä jäsenilleen, huomauttaa Ahoranta.

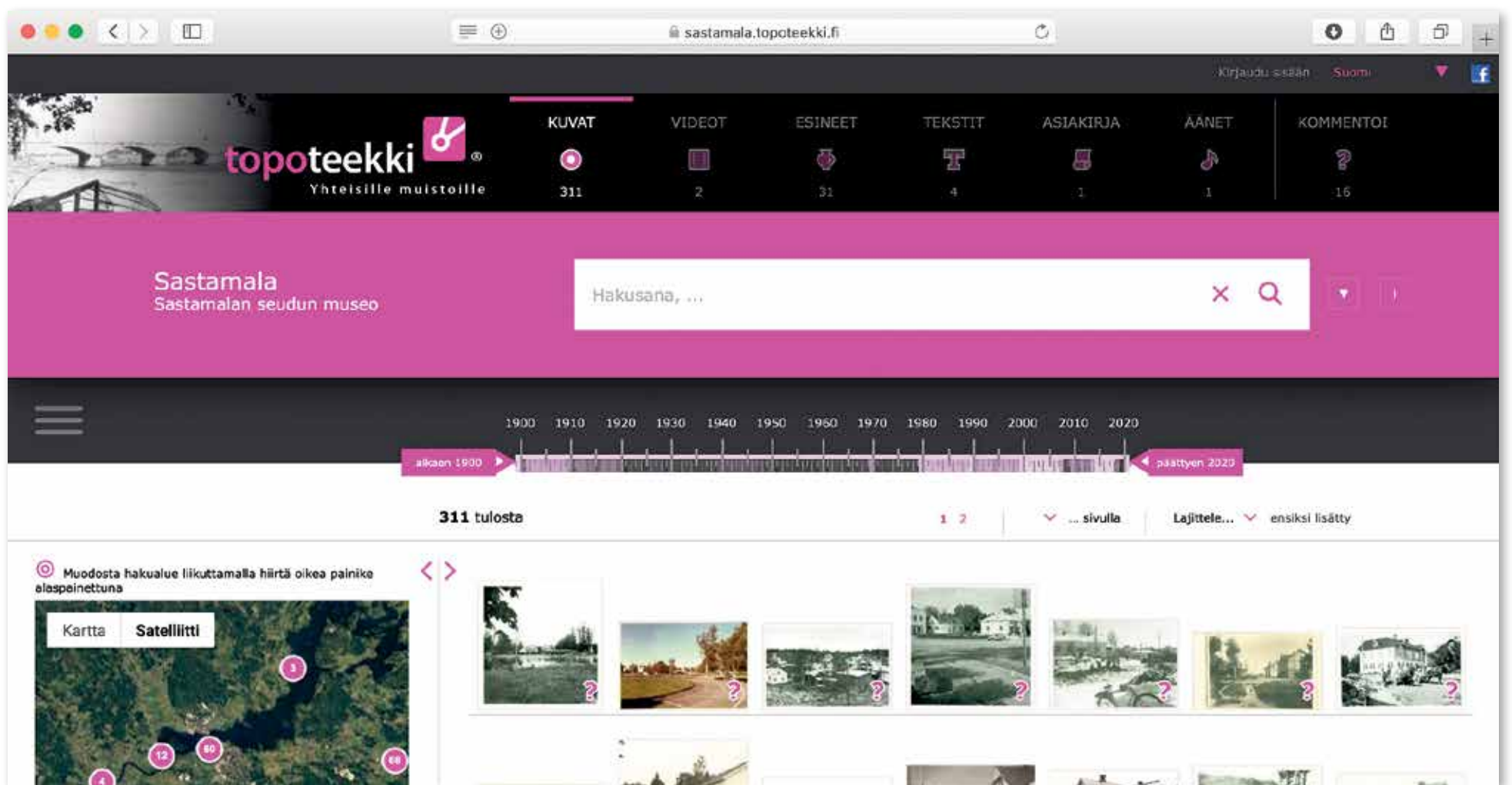
Topoteekki tutuksi

Pyhäjärven kirkonseutuun pääset tutustumaan Sastamalan seudun museon ylläpitämässä Topoteekki-verkkoarkistossa, jonka osoite on www.sastamala.topoteekki.fi. Verkkoarkiston aloitusnäkymsä voit etsiä ja rajata Pyhäjärven liittyvää aineistoa kahdella tavalla: kirjoittamalla hakusanakenttään hakusanan, kuten Pyhäjärvi tai etsimällä haluamasi alueen vasemmalla näkyvältä kartalta. Löytynyttä aineistoa voit rajata kronologisesti liikuttamalla hakusanakentän alla olevaa aikajanaa tai valitsemalla näkyville haluamasi aineistotyyppin sivun yläaidasta. Hakutuloksia voit järjestää aikajanan alapuolelta löytyvien valikkojen avulla.

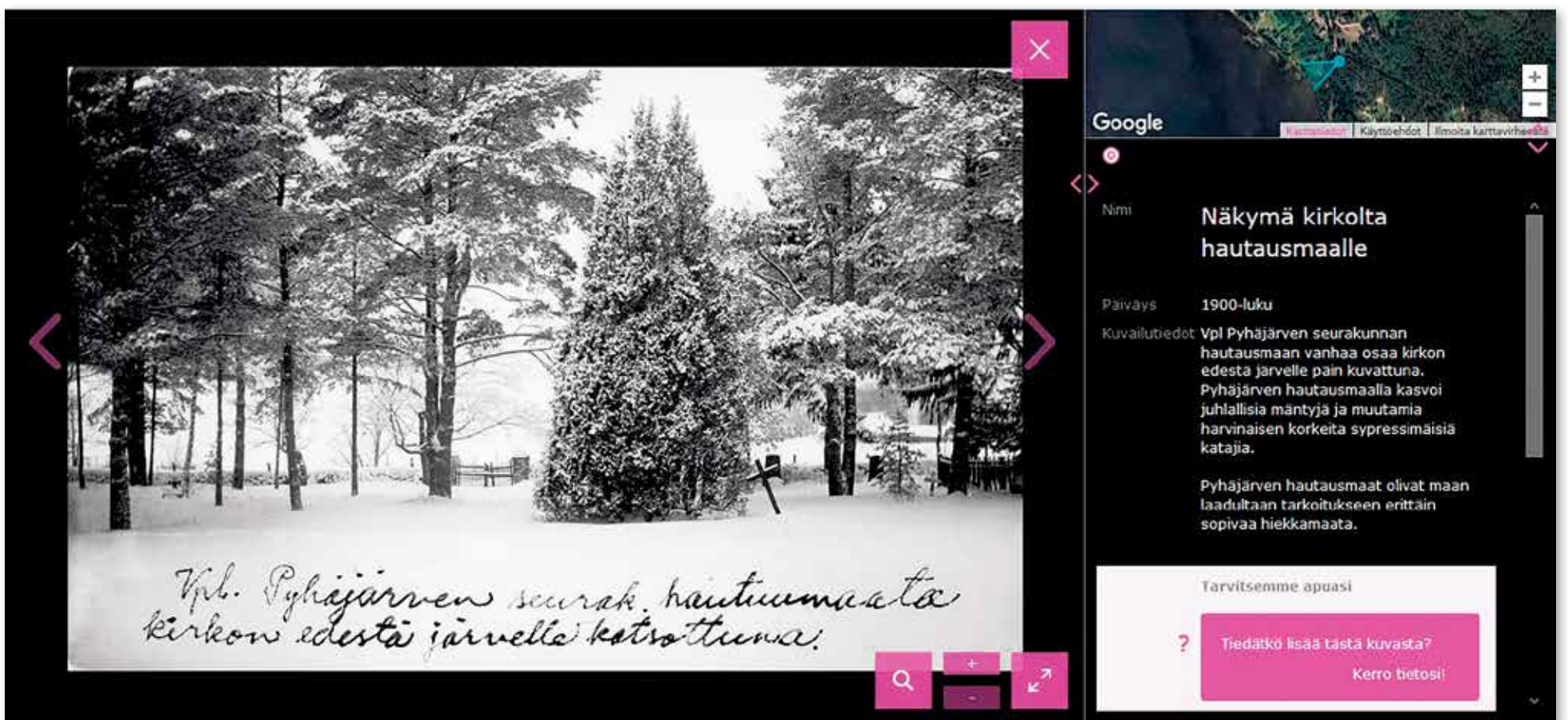
Kun olet löytänyt näkyviin mielenkiintoista aineistoa, pääset tutkimaan sitä tarkemmin klikkaamalla esikatselukuva. Näkyville avautuu valitsemasi aineisto suurempana kontekstietietoinen. Tässä näkymässä on mahdollista selata etsimääsi aineistoa nuolien avulla. Näkymän oikeaan laitaan on koottu tärkeitä kontekstietietoja. Ylinä on Google-kartta, jolle dokumentti on sijoitettu. Kartalla oleva täplä on asetettu mahdollisimman tarkasti valokuvaajan sijainnin mukaan ja sektori avautuu arvioituun valokuvaussuuntaan. Dokumentit on nimetty ja ajoitettu mahdollisimman tarkasti. Kuvailutiedoissa kerrotaan laajemmin tietoja, muistoja ja tarinoita.

Kuvailutietojen alla on Tarvitsemme apuasi-osio, jossa on mahdollista kertoa lisää kyseisestä dokumentista. Otamme tätä kautta mielellämme vastaan niin tarkennuksia, korjauksia, muistoja kuin tarinoitakin dokumenttiin liittyen. Lähetetyt kommentit eivät tule näkyviin suoraan sivustolle, vaan ne käydään läpi ja muotoillaan museon toimesta täydentämään aiempia tietoja.

Tarvitsemme apuasi-osion alta löydät vielä tärkeitä tietoja dokumenttien omistajuuteen ja käytömahdollisuuksiin liittyen.



Sastamalan Topoteekki-verkkoarkiston aloitusnäky. Näyttökuva osoitteesta [sastamala.topoteekki.fi].



Näkymä kirkolta hautausmaalle Topoteekissa. Näyttökuva osoitteesta [sastamala.topoteekki.fi].

Aineisto täydentää museon Yleisökokoelmaa

Sastamalan seudun museo hallinnoi esimerkiksi yksityisten ja yhdistysten omistamista aineistoista koostuvaa Yleisökokoelmaa. Yleisökokoelman julkaisualustana käytetään Topoteekki-verkkoarkistoa. Kokoelmaan kuuluvan alkuperäisen dokumentin omistusoikeus ei siirry museolle, vaan digitoinnin jälkeen alkuperäinen aineisto palautetaan omistajalleen. Digitoidut dokumentit tallennetaan

Topoteekkiin, jossa niiden pitkäaikaissäilytyksestä vastaa Kansainvälinen arkistotutkimuksen keskus ICARUS.

Vanhat dokumenttiarteet halutaan usein säilyttää mahdollisimman pitkään perheen, suvun tai vaikkapa yhdistyksen hallussa. Yleisökokoelma tarjoaakin mahdollisuuden tuoda dokumentti kaikkien nähtävälle ilman, että alkuperäistä valokuvaa tai esinettä täytyy luovuttaa museon omistukseen. Museo vastaa omalta osaltaan aineiston hallinnasta ja esimerkiksi ajantasaisen

lainsäädännön noudattamisesta. Osallistavan verkkoarkiston ylläpito on museolle myös yksi vastaus digiajan haasteisiin. Nykyajan kuvatulvan keskellä museot kokevat, ehkä yllättäen, haasteeksi saada kokoelmiinsa dokumentteja nykypäivästä. Esimerkiksi valokuvat jäävät helposti vain sähköiseen muotoon henkilökohtaisten salasanojen taakse. Yleisökokoelmassa, jossa aineiston omistusoikeus ei muutu, kynnyksen luovuttaa dokumentti museon käyttöön toivotaan madaltuvan.

Kasvata sinäkin yhteistä muistoa

Voit osallistua Yleisökokoelmaan kartuttamiseen kahdella tavalla. Selaa verkkoarkistoa ja lähetä meille lisätietoja, muistoja tai tarinoita julkaistua aineistoa täydentämään. Näin tarinat dokumenttien takana saavat laajuutta ja syvyyttä.

Voit myös ottaa yhteyttä allekirjoittaneeseen sähköpostitse tai puhelimitse ja tarjota omia dokumenttiarteitasi Topoteekissa julkaistaviksi. Jokaisesta dokumentista tehdään museon kanssa eril-

linen käyttösopimus, jossa määritellään dokumentin käyttöehdot. Sastamalan seudun museon hallinnoimassa Topoteekissa julkaistaan vain Sastamalan ja Vpl. Pyhäjärven alueiden historiaan liittyvää aineistoa.

Yhteystiedot:
Emma Kurki,
amanuessi
Sastamalan seudun museo
emma.kurki@pukstaavi.fi
050 313 1416

Pyhäjärveläistä marttatoimintaa: Enkkuan koulupiirin martat

KUVAT IKKUNA KARJALAAN, ENKKUAN KOULUPIIRIN KYLÄKIRJA



Saaprun martat: Saaprun marttayhdistyksen kutomakurssilaiset vuonna 1927. Eturivissä vas. Kaisu Toiviainen, Elisa Ruottinen, Tyyne Kiuru, Anna-Liisa Rampa, Impi Toiviainen. Takarivissä (ilmeisesti vas.) Aino Pitkänen, Vappu Toiviainen, Lempi Nolo, Hilja Heiskanen, Aino Jäppinen, Aili Anttonen, Iida Heiskanen, Helmi Lappalainen ja Anna-Liisa Silvasti.

□ Kirsti Naskali

Enkkuan koulupiiriin kuului neljä kylää: Enkkua, Kostermä, Rahkajärvi ja Saapru. Väkimäärältään suurin kylästä ennen talvisotaa oli Saapru, jossa oli asukkaita lähes 400 ja pienin Rahkajärvi, jos-

sa vastaavaan aikaan oli 71 asukasta. Näiden kylien alueella toimi kolme marttayhdistystä: Enkkuan ja Saaprun marttayhdistykset sekä Rahkajärven marttakerho. Tässä numerossa kerrotaan Enkkuan, Rahkajärven ja Saaprun martoista.

Enkkuan martat

Enkkuan kylän marttayhdistyksen perustava kokous pidettiin maaliskuussa 1924 Enkkuan koululla konsulentti *Greta Kivilahden* johdolla. Puheenjohtajaksi valittiin opettaja *Lyydia Miikkulainen*, varapuheenjohtajaksi *Kaisa Laamanen*, sihteeriksi *Lyyli Kuisma* ja rahastonhoitajaksi *Eliisa Savolainen*.

Opettaja *Miikkulainen* toimi puheenjohtajana vain vuoden. Hänen jälkeensä useat yhdistyksen jäsenet saivat toimia

puheenjohtajina, sillä ennen talvisotaa puheenjohtajana olivat mm. *Kaisa Laamanen*, *Helmi Savolainen* (hänen Enkkuan koulun opettaja), *Lyyli Kuisma*, *Emilia Pusa*, *Anna Inkinen* ja *Emilia Pärssinen*.

Ensimmäiset kurssit olivat ruuanlaittokurssit vuonna 1925. Osanottajia oli runsaasti, mikä kertoo siitä, että tämäntyyppistä toimintaa selvästi pidettiin hyödyllisenä. Kuten muissakin marttayhdistyksissä kurssien järjestäminen jatkui vilkkaana myös täällä. Vuonna 1929 pidettiin linna-asteompe-lukurssit, ohjaajana *Hilma Pulkkinen*, kutomakurssit talvella 1934 *Aino Jäppisen* johdolla ja talvella 1939 käsityöopettaja *Hilka Larisen* johdolla. Yhdistyksen alkuajoista lähtien kohdistettiin erityistä huomiota maatalouskerhotoimintaan.

Sodan jälkeen Enkkuan marttayhdistys jatkoi toimintaa Hämeenkyrössä, kirkonkylässä. Puheenjohtajana oli 1950-luvun alussa *Kerttu Huuhka*. Sittemmin yhdistys lienee lopettanut toimintansa, ja sen jäsenet ovat liittyneet muihin Hämeenkyrössä toimiviin marttayhdistyksiin.

Naapurikylässä Rahkajärvellä jo ns. sotamartat vuonna 1918 tekivät mart-

tatyötä tutuksi. Kun naapurikyliin alettiin perustaa marttayhdistyksiä, Rahkajärven naisväkeä liittyi niihin jäseniksi. Mutta kävi niin kuin monessa muusakin kylässä: matkojen pituus aiheutti hankaluuksia. Niinpä haluttiin käynnistää marttatoiminta omassa kylässä.

Rahkajärven marttakerhon perustava kokous pidettiin huhtikuussa 1933 Juho Nännimäisen talossa. Kokouksessa puhetta johtivat kotitalousneuvoja *Anna Kiuru* ja Enkkuan marttayhdistyksen silloinen puheenjohtaja *Lyyli Kuisma*. Kokouksessa kerhoon liittyi yhdeksän jäsentä, mutta myöhemmin jäsenmäärä kasvoi 34:ään, mikä oli kylän väkimäärä huomioon ottaen todella paljon. Kerho toimi Enkkuan marttayhdistyksen alaisena.

Kerhon jäsenet muistelivat alun olleen hankalaa, mutta iloiset ja työhön innostavat marttaneuvojat olivat tukena ja toiminta alkoi sujua. 1930-luvun loppupuolella toiminta oli erittäin vilkasta ja se käsitti monipuolisesti kotitalouden eri osa-alueet.

Marttojen kurssit, juhlat ja erilaiset kilpailut olivat kylässä merkkitapahtumia. Kokouksissa ja illanvietoissa oli aina vaihtelevaa ohjelmaa, ja lapsetkin saivat olla mukana ja esiintyä. Piirakantekokilpailut olivat



Rahkajärven martat: Marttojen kotitalouskurssilaisia Helka Nännimäisen kotona 1930-luvulla. (ilmeisesti vasemmalta) Marttaneuvoja Sikiö, Maikki Nännimäinen, Helmi Nännimäinen, Elma Savolainen, Anni Kiiski, Helka Nännimäinen, Lahja Pennanen, Alma Nokelainen, Hilja Pitkänen, opettaja Vaittinen, Toini Nännimäinen, Helmi Kotti, Aili Nännimäinen (Sepän Aili) sekä lapset Kerttu ja Kauko Nännimäinen.

kylän emännille tärkeä koitos. Marttapiiriliiton 1930-luvun puolivälissä järjestämissä piirakantekokilpailuissa rahkajärveläisestä *Helmi Nännimäisestä* (Kivikkola) tuli koko Pyhäjärven piirakkamestari, ja hän sijoittui Viipurin marttapiiriliiton kilpailussa kolmanneksi.

Kerhon innokkaana puheenjohtajana toimi useiden vuosien ajan *Maikki Nännimäinen* (myöh. Kivikkola). Hän oli myös kylän pitkäaikainen pyhäkouluopettaja. Niinpä martat ja pyhäkoululaiset toimivat läheisesti yhdessä. Martat ja pyhäkoululaiset viettivät mm. joka vuosi yhdessä kuusijuhlan ja äitienpäiväjuhlan. Ne pidettiin vuorotellen puheenjohtajan äidin *Leena Nännimäisen* tai *Antti ja Katri Nännimäisen* kodissa. Kerholaiset valmistivat ompeluseuroissa vaatetarvikkeita, jotka joulujuhlissa jaettiin niitä tarvitseville.

Vilkasta toimintaa

Rahkajärven marttakerho toimi vilkkaasti myös jatkosodan aikana, kun kotikylään oli päästy takaisin. Vuodelta 1943 ovat jääneet muistiin harjan- ym. puhdistusvälineiden tekkokurssit, joilla opeteltiin tekemään jouhista, mustikanvarvuista ym. tarvikkeista lampu-, pullo- ja pesuharjoja sekä luutia.

Sodan aiheuttamana pula-aikana kaikkien käytettävissä olevien materiaalien hyödyntäminen oli pakon sanelemaa, mutta kierrätys ja luonnonmateriaalien hyväksikäyttö on jälleen ajankohtaista ja tarpeellista, ei puutteen vaan liikakulutuksen vuoksi. Luudantekokilpailussa ensimmäisen palkinnon sai *Varpu Viitala*. Lisäksi ommeltiin talkoilla vaatteita, jotka Pyhäjärven martat lahjoittivat kansakoululapsille.

Jatkosodan jälkeen kerhon toiminnan jatkaminen oli vaikeaa, koska jäsenet asettuivat asumaan eri paikkakunnille, kauas toisistaan. Haikain mielin kerhon toiminta lopetettiin.

Saapun marttayhdistys

Vuoden 1925 lopulla pidettiin Saapurussa kaksiviikkoiset ruuanlaittokurssit, joiden päätteeksi maritakonsulentti Greta Kivilahti ehdotti marttayhdistyksen perustamista kylään. Asia sai kannatusta, ja yhdistys perustettiin. Nimeksi tuli Saapun marttayhdistys, ja siihen liittyi jäseniä Saapun ja Kostermaan kylistä. Perustavassa kokouksessa jäseniä liittyi 25, mutta nopeasti jäsenmäärä nousi ja oli enimmillään 75.

Puheenjohtajana oli aluksi *Elsa Ruottinen* Kostermaasta ja hänen jälkeensä *Vappu Kukko* Saapurusta, *Kaisu Toiviainen* Kostermaasta ja *Liisi Rasilainen* Saapurusta. Vuonna 1930 yhdistyksellä oli oma neuvoja, *Signe Yli-Kraakkula*. Saapun kylä sijaitsi naapuripiirijän, Sakkolan rajalla, ja Saapun marttayhdistys liittyi 1930-luvulla vähäksi aikaa Sakkolan neuvontapiiriin. Neuvojana toimi tuolloin *Siiri Makkonen*. Yhdistyksen toiminta sisälsi kurseja, osa pitkäaikaisiakin, kilpailuja, näyttelyjä ja retkiä, joita tehtiin Viipuriin ja Terijoelle asti. Viimeisenä kotitalousneuvojana ennen talvisotaa oli *Helinä Kukko*.

Puutarhatuotteet toiminnan keskiössä

Jo heti toiminnan alkuvaiheessa vuonna 1926 yhdistys järjesti jäsentensä kesken puutarhatuotteiden näyttelyn. Puutarhatuotteiden kasvatus ja hoito tuntuu olleen yhdistyksessä tärkeässä osassa. Lapsille pidettiin kasvitarhakerhoa, johon kuului 10 – 20 jäsentä. Myös kerholaiset tekivät tutustumis- ja opintoretkeä ja heillä oli omia kasvitarhanhoitokilpailuja, joista sai palkinnoksi marjapensaita ja työvälineitä.

Saapun marttayhdistys osallistui vuonna 1930 maatalousnäyttelyyn Pyhäjärvellä ja vuonna 1934 Kiviniemessä pidettyyn kihlakunnan maatalousnäyttelyyn. Pyhäjärven näyttelyssä yhdistys sai keittiökasviryhmästään ensimmäisen palkinnon.

Yhdistyksen lastenkerholaisetkin osallistuivat Pyhäjärven maatalousnäyttelyyn ja myös Viipurissa pidettyyn puu- ja kasvitarhatuotteiden näyttelyyn.

Toiminta jatkuu Haukijärvellä

Sodan jälkeen Saapun marttayhdistys vietti 20-vuotisjuhlaa Huittisten Lauttakylässä, jonne oli sijoittunut osa Saapun kylän asukkaista. Enemmän saapurilaisia ja ennen kaikkea kostermaalaisia asettui kuitenkin asumaan Hämeenkyrön Haukijärven kylään, jossa Saapun marttayhdistyksen toiminta jatkettiin vuonna 1949. Silloin puheenjohtajaksi valittiin *Anna-Kaisa Luukkanen*, varapuheenjohtajaksi *Hilja Kotti*, sihteeriksi *Kirsti Virkki* ja rahastonhoitajaksi *Elsa Toiviainen*.

Vuonna 1952 yhdistys muutti nimensä Haukijärven marttayhdistykseksi. Aktiivisia toimijoita olivat edellä mainittujen lisäksi mm. *Anna-Liisa Toiviainen*, *Sirkka-Liisa Jääskeläinen* ja *Anna-Liisa Mylläri*. Alkuvuosina jäsenistö koostui pääasiassa Pyhäjärveltä muuttaneista, ja yhdistys ilmoitti säännöllisesti kokouksistaan Vpl. Pyhäjärvi-lehdessä. Myöhemmin yhdistykseen liittyi myös muita kyläläisiä.

Toiminta sisälsi perinteistä marttatoimintaa: järjestettiin kurseja, joulujuhlia ja äitienpäiväjuhlaa, laadittiin puutarhasuunnitelmia, tehtiin retkiä mm. maatalousnäyttelyihin ja Pyhäjärvi-juhliin. Perinteinen retki oli vuosittainen laskiaisretki, joka usein tehtiin Hämeenkyrön Vanajaan *Juho Mannikaiselle*. Silloin oli usein tarjolla perinteinen laskiaisruoka, hernerokka, joka nautittiin iloisin yhdessäolon saattelemana. Pikkuhiljaa toiminta kuitenkin hiipui, ja yhdistyksen toiminta loppui 1980-luvulla.

Lähteet: Wiika Impi, Vpl Pyhäjärvi, Kappale Kannakselaisvaiheita. Turku 1950, Ikkuna Karjalaan, Enkkuan koulupiirin kyläkirja, Haukijärven historiaa -sivut (www.haukijarvenhistoriaa.net), Maija-Liisa Jokisalonen haastattelu.

Vpl. Pyhäjärvi-säätiön myöntämät apurahat ja stipendit vuonna 2020

Vpl. Pyhäjärvi-Säätiö on perinteisesti jakanut vuosittain apurahoja ja stipendejä rahastoista, joita on säätiön hallinnassa. Ilmoitus haettavista apurahoista oli maaliskuun Vpl. Pyhäjärvi-lehdessä, ja säätiön hallitus käsitteli asian toukokuun lopulla.

Hakemuksia tuli tänä vuonna 34 kpl, mikä on huomattavasti enemmän kuin viime vuonna. Apurahan myöntämisen edellytyksenä oli aikaisempien vuosien tapaan, että hakijan sukujuuret ovat Viipurin läänin Pyhäjärvellä äidin tai isän puolelta eikä hakija ole aikaisemmin saanut apurahaa Vpl. Pyhäjärvi-Säätiöltä.

Apurahoja ja stipendejä myönnettiin 25 kappaletta neljästä eri rahastosta. Yksittäisen apurahan suuruus oli 300 euroa ja apurahojen yhteismäärä oli 7500 euroa. Apurahat maksettiin saajille kesäkuussa.

Alla apurahojen ja stipendien saajien nimet. Sukujuuret Pyhäjärvellä on kerrottu niin kuin ne on hakemuksessa ilmoitettu.

Glad Anton

- opiskelee Turun yliopistossa filosofian maisterin tutkintoa varten
- äidin vanhemmat olivat Aarne Vanhanen Yläjärveltä ja Katri (o.s. Pärssinen) Enkkuaasta

Hannonen Tapio

- opiskelee Kaakkois-Suomen Ammattikorkeakoulussa ensihoitajan tutkintoa varten
- äidin isä Aulis Lankinen oli Keljasta

Hietaoja Eija

- opiskelee Tampereen yliopistossa terveystieteiden maisterin tutkintoa varten
- äidin isä Ilkka Matti Pärssinen on Pyhäjärveltä

Inki Salla

- opiskelee Oulun yliopistossa filosofian maisterin tutkintoa varten
- isoisä Teuvo Tenkanen oli Kostermaasta

Kallio Kalle

- on opiskellut ja valmistunut Tampereen ammattikorkeakoulusta insinööriksi
- äidin isä Jouko Rastas oli Noitermaasta

Kempainen Max

- opiskelee EU Business School Barcelonassa Espanjassa Bachelor of Business Administration -ohjelmassa
- isän äidin vanhemmat Albert ja Helmi

Kaasalainen olivat Kiimajärveltä

Kettunen Lilja

- opiskelee Helsingin yliopistossa filosofian maisterin tutkintoa varten
- äidin isä Erkki Hopia on Riiskasta

Kinnunen Saara

- opiskelee Itä-Suomen yliopistossa oikeusnotaarin tutkintoa varten
- isoisän Gunnar Tynkkynen suku oli Riiskasta

Koski-Vähälä Saku

- opiskelee Tampereen yliopistossa kasvatustieteen maisterin tutkintoa varten
- äidin isän vanhemmat olivat Arvi Kukko Tiitulta ja Tyne (o.s. Luukkanen) Konnitsasta

Kukko Kaisa

- opiskelee Helsingin yliopistossa eläinlääketieteen kandidaatin tutkintoa varten
- isän isä Viljo Kukko oli Tiitulta

Kukko Salla

- opiskelee Tampereen yliopistossa kasvatustieteen maisterin tutkintoa varten
- isän isä Viljo Kukko oli Tiitulta

Kuronen Eemeli

- on opiskellut ja suorittanut Vammalan ammattikoulussa kone- ja metallialan perustutkinnon
- isoisä Jorma Kuronen oli Kiimajärveltä

Laamanen Inari

- opiskelee Metropolian Ammattikorkeakoulussa sairaanhoitajan tutkintoa varten
- isän isovanhemmat olivat Torsti Laamanen Porsaanmäeltä ja Hilja (o.s. Kaasalainen) Kaurusta

Laamanen Oskari

- opiskelee Lappeenrannan teknillisessä yliopistossa kauppatieteen kandidaatin tutkintoa varten
- isän isovanhemmat olivat Torsti Laamanen Porsaanmäeltä ja Hilja (o.s. Kaasalainen) Kaurusta

Myötyri Walteri

- opiskelee Itä-Suomen yliopistossa kasvatustieteen maisterin tutkintoa varten
- äidin äidin isä Kalevi Matikainen oli Noitermaasta

Näriäinen Sara

- opiskelee Savonia-ammattikorkeakoulussa röntgenhoitajan tutkintoa varten

- isoisä Ensio Näriäinen on Konnitsasta

Sairanen Tatu

- opiskelee Metropolian Ammattikorkeakoulussa tradenomin tutkintoa varten
- isän äiti Helvi Sairanen (o.s. Äijö) on Alakylästä

Savolainen Heidi

- opiskelee Lapin yliopistossa oikeusnotaarin tutkintoa varten
- isoisovanhemmat Albert ja Anna Savolainen olivat Salitsanrannasta

Suomi Sofia

- opiskelee Itä-Suomen yliopistossa yhteiskuntatieteiden maisterin tutkintoa varten
- isän äidin isä Armas Hiiri oli Haminalahdesta

Tanninen Elisa

- opiskelee Savonia-ammattikorkeakoulussa suuhygienistin tutkintoa varten
- isoisä Viljo Veikko Tanninen oli Kiimajärveltä

Tapanila Aleksi

- opiskelee Turun ammattikorkeakoulussa insinöörin tutkintoa varten
- isoisä Esko Kalevi Savolainen oli Salitsanrannasta

Tapanila Eetu

- opiskelee Tampereen ammattikorkeakoulussa insinöörin tutkintoa varten
- isoisä Esko Kalevi Savolainen oli Salitsanrannasta

Toivonen Tytti

- opiskelee Jyväskylän yliopistossa filosofian maisterin tutkintoa varten
- äidin isän vanhemmat olivat Antti Pohjolainen ja Aino (o.s. Pärssinen) Montruulta

Tynkkynen Milla

- opiskelee Laurea-ammattikorkeakoulussa sosionomin tutkintoa varten
- isoisä Gunnar Alarik Tynkkynen oli Riiskasta

Lisäksi apurahan sai yksi henkilö, joka ei halua nimeään julkaistavan.

Vpl. Pyhäjärvi-Säätiö onnittelee apurahojen ja stipendien saajia ja toivottaa menestystä opintoihin ja elämään. Apurahojen saajien kuulumisista olisi mukava lukea Vpl. Pyhäjärvi-lehdessä. Lehteen voi lähettää tarinoita ja kuvia.



Enkkuan martat: Enkkuan martat ovat järjestäneet päivälliset (Impi Wiikan kirjasta, kuvallitteestä sivun 352 jälkeen).

Karjalaisia Kesäjuhlia muistellen

Lipun vihkiminen 2010, Mie ja Sie saivat kiitosta Mnää ja Snäältä 2011, Lupsakka Lahti 2012...

KUVA VEIKKO MIIKKOLA



KLn Laujuhljat 2010, Vpl. Pyhäjärvi-seuran lippu vihitaan Arkkipiispa Leo ja emerituspiispa Voitto Huotari vihkimässä Vpl. Pyhäjärvi-seuran lippua kesäjuhlilla 2010. Lippua kantaa Juhan Forsberg airueinaan Anja Pärssinen ja Kaarina Pärssinen.

KUVA KAARINA PÄRSSINEN



Juhlakulkueessa 2010 Vpl. Pyhäjärvi-seuran uutta lippua kantoi Tuomo Kukko airueinaan Lea Piho (vas.) ja Sanna Gröndal, jotka kuvassa valmistautumassa kulkueeseen.

KUVA VEIKKO MIIKKOLA



Karjalan Liiton Laujuhljat 2010, Vpl. Pyhäjärvi-Säätiön lippua kantaa Yrjö S. Kaasalainen.

KUVA KAARINA PÄRSSINEN



Rankkasade siivitti juhla-kulkueita sen saapuessa 2011 Turussa pääjuhlan kentälle. Vasemmalla Vpl. Pyhäjärvi-Säätiön lippua kantaa Yrjö S. Kaasalainen airueinaan Ritva-puolisensa ja tyttärentytär Katariina Kalliomäki, 11 v.



Juhlakulkueessa vuonna 2010 marssivat vasemmalla Vpl. Pyhäjärvi-seuran uutta lippua kantava Tuomo Kukko airueinaan Sanna Gröndal ja Lea Piho.

□ Kaarina Pärssinen

Meidän pyhäjärveläisten vuoro avajaisissa tuli, kun **Sari Kaasinen** ja **Hanna Pakarinen** olivat heläyttäneet nykypäivän kansanlaulunsa, suurkuoro pajattanut Kaasisen teoksen, pääministeri **Matti Vanhanen** esittänyt valtiovallan tervehdyksen ja Kareliapuhallinorkesteri töräyttellut torviaan. Niin vihdoin tuli koko avajaisten kohokohta. Siltä meistä – lipunkantaja **Juhani Forsbergista**, airueista **Anja Pärssisestä** ja minusta **Kaarina Pärssisestä** mutta varmaan myös Vpl. Pyhäjärvi-seuran uutukaisesta lipustamme – tuntui kesäjuhlien avajaisissa vuonna 2010.

Nyt on kymmenen vuotta kulunut Helsingissä Karjalaiset Laujuhljat -nimellä vietetyistä Karjalan Liiton kesäjuhlilla. Paitsi avajaisten myös koko nelipäiväisten juhlien huipentumia – omasta mielestäni – olivat Karjalan Liiton neljän jäsenseuran uusien lippujen vihkiminen ja ensiesiintyminen sunnuntaijuhla-kulkueessa!

Oman lipun hankkimisen tarina, lipun juhla vihkiminen ja lipun ensiesiintyminen juhla-kulkueessa yhdessä 260 muun jäsenseurojen lipun kanssa. Marssi eteni aurinkoisessa säässä Senaatintorilta halki Helsingin kohti pääjuhlaa Finnair Stadiu-milla. 70 vuotta täyttäneitä Karjalan Liittoa juhli noin 20 000 osanottajaa.

KUVA KAARINA PÄRSSINEN



Kesäjuhlilla solmitaan usein uusia tuttavuuksia. Turussa 2011 pääjuhlan päättyessä tapasin yllättäen entuudestaan vain Facebookista tutut kuolemajärveläisjuuriset pikkuserkukset Tuula Aulan ja Merja Kaleniuksen.

Talkoolaisena mukana

Nuo juhlat vuonna 2010 olivat ensimmäiset Karjalan Liiton juhlat, joilla sain olla mukana myös talkoolaisena. Meitä oli Helsingissä kaikkiaan noin 200 vapaaehtoista. Talkoolainen ei töitä valikoi. Sillä kertaa olin talkoissa myös ennakkoon. Jos "mitä vaan" toimistotyötä ei juuri sinä hetkenä ollut tarjolla, saatoin tarttua silitysrataan ja laitella kuntoon feresejä, joita oli joissain pisteissä talkoolaisien työasuina juhlien aikana.

Kun juhlat pääsivät käyntiin, oli ilo palvella ja opastaa niin seminaareihin tulleita ja juhla-kulkueen järjestäytymispaikkaa tiedustelevaa vieraspaikkakuntalaista kuin pitäjien infopisteessä juuriaan etsiviä. Fyysisesti raskaimman talkootyön tekivät juhlatilojen rakenteiden valmistajat ja ruokahuoltoon osallistuneet.

Kulttuurikaupunki Turussa

Vuoden 2011 Karjalaisia kesäjuhlia vietettiin kolmipäiväisinä Euroopan kulttuuripääkaupungiksi valitussa Turussa. Huikea kokemus oli tajuta se innokkuus, millä läpi vuoden runsaasta kulttuuritarjonnasta nauttineet turkulaiset osallistuivat juhlien eri tilaisuuksiin.

Koko juhla-viikonlopuksi oli ennustettu sadesäätä. Mutta vasta kun kulkueen lippulinna oli järjestäytynyt Veritas-Stadionille, taivas repesi rankkasateeseen. Värikkäät kansallispukuiset nuoret tanhusiivat litimärällä nurmikolla ohjelmansa sadetakeissa. Vaikutelma oli kuin olisi katsonut mustavalkoista filmiä.

Juhlapuhuja **Paavo Väyrynen** sai kiitosta siitä, kun lyhensi puhettaan myötätunnosta kentän laidalla esiintymisvuoroaan

KUVA KAARINA PÄRSSINEN



Turussa kesäjuhlien avajaisiin toi valtiovallan tervehdyksen ministeri Ilkka Kanerva, jonka seurana kuvassa liiton silloinen puheenjohtaja Marjo Matikainen-Kallström.

KUVAT KAARINA PÄRSSINEN



Kesäjuhlilla Lahdessa 2012 oli esillä laaja kokoelma käden taitojen tuotteita, joista esimerkkinä taitava veneen tekijä pyhäjärveläisjuurinen Esko Laulajainen.



Kesäjuhlilla Lahdessa 2012 olivat juhlapuhujana viipurilais-syntyinen Gustav Hägglund (vas.) sekä mm. kansanedustaja Antti Kaikkonen Tuusulasta ja myöhemmin kansanedustajaksi noussut Martti Talja Lahdesta ja Karjalan Liiton toiminnanjohtaja Satu Hallenberg.



Lahdessa 2012 vietettyjen kesäjuhlien kulkueen järjestäytymässä torilla ehdimme me pyhäjärveläiset Pirjo Kiiala ja Kaarina Pärssinen rupertella rautulaisen ystävämme Markku Paksun kanssa.

märkinä ja kylmissään odottavia seuraavia esiintyjä kohtaan.

Lupsakas Lahti

Lahti, jonka voimakkaasta kasvusta sodan jälkeen on kiittäminen sinne muuttaneita viipurilaisia, vei vuoden 2012 Karjalaisten kesäjuhlien isännöityä lupsakkain ottein.

Siinä missä lähtö Turkuun kesäjuhlille lipun kera osallistumaan tuntui liian haastavalta, matka Lahteen oli vuorostaan niin houkutteleva, että sinne ilman muuta lähdettiin myös Vpl. Pyhäjärvi-seurasta. Junamatka oli helppo.

Innostuneisuus sykki sydämissämme pilvisestä säästä välittämättä. Torilla järjestäytyessä oli mukava tavata niin oman säätiön edustajia kuin lukuisia tuttuja naapuripitäjistä.

Ne meistä, jotka ehtivät tutustumaan juhlilla

karjalaisten käsitöiden näyttelyyn, näkivät aiempia juhlia laajemman ja tasokkaamman kokoelman kätten töitä.

Sisätiloissa vietetty pääjuhla oli mestarillisine hollolalaisine kansantanssijoinen ja varuskunta-soittokuntineen kerrassaan upea. Ai niin, pitänee kertoa, että Lahdessakin satoi, hyvin hyvin rankasti koko kulkueen matkan ajan. Mutta sen olivat lahkelaiset arvanneet ja siksi pääjuhlan sijoittaneet Isku-Areenalle.

Heille, Teille, meille, jotka jäämme tänä kesänä vaille Karjalan Liiton 80-vuotisjuhlavuoden päätapahtumaa, Karjalaisia Kesäjuhlia Helsingissä, on luvattu upeat juhlat Raumalle viikkoa ennen juhannusta 2021.

Lähde mukaan! On siten jotain ainutlaatuisia ja arvokasta, mitä vanhana muistella.

Ikaalisten Karjalaseuran mukana Koivistonvadilla

KUVA:RIITTA HIRVONEN



□ Riitta Hirvonen

Maaseudulla uskalletaan jo kokoontua. Onhan täällä tilaa ja väljyyttä. Hämeenkyrö - Ikaalinen - Jämijärvi - Kankaanpää -alueella on tarjolla upeita luontokohteita kokoontumisille.

Ilomielin osallistuimme Anssin kanssa Ikaalisten Karjalaseuran kesäkuun jäsentapaamiseen Koivistonvadilla Jämijärvellä. Metsähallitus on rakentanut leveän grillikatoksen. Vieressä on myös mm. laavu leirikoululaisille.

Puuhanaiset, pj. *Marja-Terttu Hämäläinen* ja siht. *Lea Jokinen*, olivat loihittineet kesäisen karjalaisen kahvipöydän. Marja-Tertun valmistamalla Marskinmaljalla aloitettiin. Myöhemmin myös grillattiin.

Seppo Sjöman oli koonnut Karjalan Liiton yhteislaulukirjasta Laulun runsausta vähemmän laulettuja karjalaisaiheisia iskelmiä. Siinäpä niitä opeteltiin ja tulivat tutummiksi. Mukavaa oli tavata ja haastella.



Ikaalisten Karjalaseuran jäseniä yhteislaulutilaisuudessa.

Koivistonvati

Hämeenkaan harjujen harjukuopat eli supat, joita Jämijärvellä kutsutaan vadeiksi, ovat merkkejä viimeisimmästä jääkaudesta. Supat ovat syntyneet jään liikkeiden ja sulamisvesien seurauksena. Koivistonvati on säilynyt lähes luonnontilassa. Se on lähes

200 metriä leveä ja noin 25 metriä syvä.

Hämeenkanngas on 20 km pitkä harjumuodostelma Jämijärven ja Kankaanpään alueilla. Alue kuuluu harjunsuojeluohjelmaan ja osa alueesta on luonnon- suojelualuetta harvinaisine kasveineen. Kesällä maastossa on elämyksellistä vaelttaa, sillä alueen luonto

on monimuotoisuudessaan harvinainen. Jämiltä löytyvät Suomen korkeimmat harjut, syvät suppamuodot ja kirkasvetiset lähteet, kuten Uhrilähde ja Kylmänmyllynlähde. Talvella Jämin kankaat peittyvät paksuun lumivaippaan. Ulkoilureittien varrella on useita taukopaikkoja, kotia ja laavuja.

Yksi muisto vanhamummostani Hatakan Annista

Kuvassa on isomummoni *Anni Hatakka* (o.s. Inkinen, 1881-1969). Hänellä on Marttojen puku yllään. Hän syntyi Karjalan kannaksella Suomen suuriruhtinaskunnan itäosassa Laatokan rannalla.

Toisen maailmansodan aikana hän ja 400 000 muuta karjalaista evakuoitiin läntiseen Suomeen. Vielä 85-vuotiaana hän niitti väärävarisella viikatteella heinää lehmille joen

rannalta. Kadun ainoastaan sitä, etten haastatellut häntä perusteellisesti siitä ajasta, jolloin hän oli Pietarissa myynyt munia ja voita Nevajoen rannalla. Olin tosin vasta 14-vuotias.

terveisin

Kari Kaunismaa

KUVA: KARI KAUNISMAA





Kirjoittaja isoisän istuttaman tammen juurella Kahvenitsassa kesällä 2018

Isoisän perintö

□ Edwin Naskali

Vuonna 1887 syntynyt äidinisäni *Antti Pärssinen* (Mati-Antti) viljeli maatilaa Katri-mummoni kanssa Pyhäjärvellä Kahvenitsanjärven maisemissa. 1900-luvun alkupuolella isoisäni istutti kotipihasta järvelle johtavan tien varteen tammikujan. Kesällä 1991 minulla oli vaimoni kanssa mahdollisuus ensimmäisen kerran vierailulla Kahvenitsassa ja tarkastella viidenkymmenen vuoden aikana äitini lapsuudenkodin pihapiirissä tapahtuneita muutoksia.

Pihapiiristä ei ollut jäljellä juuri muuta kuin nurmeltuneita rakennusten kiviperustuksia, mutta tammikujasta oli jäljellä kolme kookasta puuta, joiden juurella kasvoi paljon erikoisia taimia. Mukaamme tarttui neljä tamentainta, jotka istutimme nykyisen kotimme pihapiiriin. Kaksi tammea selvisi evakkomatkasta hengissä, ja nyt kuljen päivittäin jo lähes kymmenmetriseksi venyneen "evakkotammen" oksiston alta rantasaunallemme.

Viimeisten kolmenkymmenen vuoden aikana olemme käyneet muutaman kerran Kahvenitsassa seuraamassa kolmen vanhan tammen kasvua. Kaikkia kolmea puuta on yritetty vuosikymmenten aikana vaurioittaa polttamalla, mutta tuoreiden puiden rungot eivät ole onneksi suostuneet syyttämään. Hyvässä maaperässä puut ovat kasvaneet todella suuriksi. Vuonna 2018 otetussa kuvassa näkyvän tammen ympärysmitta noin metrin korkeudelta on reilusti yli kolme metriä. Hyvässä kasvussa on myös saunapolkumme varrella oleva noin kolmekymmenvuotias "isoiän perintöpöytä".

KUVAT: EDWIN NASKALI



Sukupolvien ketju jatkuu. Mati-Antin tyttären Elinan jälkeläisiä kolmessa polvessa: Edwin, Heikki ja Luke Naskali "perintötammen" juurella heinäkuussa 2020.

Syreeni syntymäkotini pihapiiristä

KUVAT: KAARINA PÄRSSINEN

□ Kaarina Pärssinen

Asuin runsaat 18 vuotta Tuusulassa Oravanmarjantien varrella sijainneessa vanhassa omakotitalossa. Tonttia piisasi kukille, pensaille ja vähän puillekin. Kun muutin sinne keväntalvella 1995, minua odotti lumien sulattua edellisten asukkaiden jäljiltä kuta-kuinkin hoitamaton pihapiiri, missä hiekkapohjaisessa kangasmaastossa oli niukanlaisesti istutettuja kasveja. Syreeniäitä ympäri pihaa yhtäältä, ja erilaisia syreenilajikkeita löytyi kaikkiaan neljä. Myös muutamia kitukasvuista, villiinntyneitä ruusupensaita kasvoi edellisen, jo vuosia sitten kuolleen talonemännän 1970-luvulla istuttamina.

Vähitellen vuosien kuluessa siellä täällä heräsi henkiin muutamia kadoksissa olleita perennoja. Ja minä istutin lisää.... Vanhaan, äidiltä opittuun tapaan keräsin pieniä kasvien alkuja ystäväni lahjoittamina heidän pihoiltaan. Aika vähän ostin mitään. Lajikkeiden määrä kasvoi vuosittain. Josain vaiheessa laskin, että istuttamiani kasvilajikkeita oli kaikenkaikkiaan noin parisensataa.

Rakkain kaikista

Rakkain kaikista oli kuitenkin syntymäkotini raunioiden pihapiiristä, Vpl. Pyhäjärven Heinoisista ehkä 1996 tuodusta pienen pienestä taimesta talon eteen kasvattamani unkarinsyreeni (*Syringa josikaea*). Se on syreenien (*Syringa*) suvun laji, joka on kotoisin Unkarista.

Unkarinsyreenin kerrotaan olevan alkuaan kotoisin Karpaateilta. Luon-



Heinäkuussa 1983 Heinoisissa syntymäkotini pihassa kävin ensimmäistä kertaa. Seurueen taustalla pilkistää syreeniä. Kuvassa Kaarina Pärssinen (silloinen Turunen) vasemmalla, Vuokko Pärssinen-Tainio (silloinen Pärssinen), Helena Sällinen, autonkuljettaja Kiviniemestä ja Esko Pärssinen

nonvaraisena sitä löytyi kasvamasta nyt enää 17 varmistetusta paikasta Ukrainan Karpaateilta ja seitsemästä paikasta Romanian Apusenivuorilta. Suurin osa kasvualueista on pieniä, ja lajimäärä on selvästi pienenevässä, joten laji on luokiteltu erittäin uhanalaiseksi. Kauppapuutarhoista taimia saa Suomessa kuka vaan ostaa.

Mistä lienee Heinoisiin, Salolle niinkuin sanottiin, pysyvästi asumaan muuttamassa olleen, siihen aikaan vuonna 1936 kuusilapsisen perheen 36-vuotias äitini *Maria Pärssinen* o.s. Kaasalainen hankkinut nämä syreenin taimet tulevaa uutta kotipihaa ympäröimään? Paikalla oli entuudestaan alueella keisäisin laiduntanutta karjaa

varten rakennettu navetta ja sauna. Siitä tuli myöhemmin syntymäsaunani. Asuinrakennus valmistui joulukuksi 1938 ja jäi pystyyn kesäkuussa 1944 evakkoon lähteissämme. Ehkä äitini toi taimet siihenastisesta kotipihastaan Kahvenitsanjärven rannalta. Niillä paikoin Pärssiset olivat asuneet siitä saakka, kun suvustamme *Märten* ja *Michell Pährssonin* (Martti ja Mikko Pärssisen) tiedetään vuoden 1613 maakirjojen mukaan Kahvenitsassa Muolaasta muuttaneina asuneen.

Kun Erkki-veljeni 1980-luvun alussa heinäkuulla ensi kertaa kävi Heinoisissa salaa Leningradista käsin, oli näillä pihapiirin syreeniellä aivan ratkaiseva rooli oikean paikan

löytymisessä. Erkki oli metsiä myöten, avoimia paikkoja vältellen, ja lopulta pellonvarren pusikoita rämpiä saapunut oikeaan paikkaan. Sen varmisti vielä kukassa ollut yksi syreenin terttu, runsaskukkainen tiheä kukinto. Kasvitieteessä kukinnan nimi on kartiohuiskilo, jonka pituus vaihtelee noin 10–16 senttimetrin välillä.

Seuraavana vuonna 1983 Leningradista salaa inkeriläissyntyisen suomea taitavan *Helena Sällisen* kanssa junassa ensin Kiviniemeen matkustaen ja siitä henkilöautolla Pyhäjärvelle matkaa jatkaen tämän kotipaikan etsi kaksosveljeni Erkin ja Eskon, Eskon tyttären *Vuokko Pärssinen-Tainion* ja minun muodostama seurue. Saatoimme omin silmin todeta vahvassa kasvussa olevan syreeniäidanteen rehoittavan rakennuksien raunioituneiden kivijalkojen ja pihan ympärillä.

Näin toistui sitten vuodesta 1990 alkaen kesä kesältä läheisteni ja minun siellä käydessä. Yhtenä kesänä valokuvasin runsaan syreeniäidanteen täydessä kukassa. Suurennos valokuvasta on tänäkin päivänä kotini senällä. Teetinpä minä itselleni silloin yli 25 vuotta sitten nyt jo haalistuneen T-paidankin, jota kuva näistä syreeniäistä koristaa.

Omakotitalosta luopumisen aika tuli seitsemän vuotta sitten ja muutin asumaan kerrostaloon. Joka kesä sen jälkeen olen kaivannut pihani. Ja sieltä ennen kaikkea sitä, juuri sitä syntymäkotini pihasta peräisin olevaa unkarinsyreeniä.



Syntymäkotini pihapiiristä tuodusta taimesta kasvattamani unkarinsyreeni Tuusulassa 2012. Se näyttää kuvassa hieman kärsineeltä jouduttuaan edellisessä vierisessä grillistä poikaporukalta vahingossa karanneiden liekkien nuoleskelemaksi.

Matkamuistoja Pyhäjärveltä



Rinnemaan tilan pihapiiri kuvattuna ilmastä käsin. 1=kynäjalava, 2= Pähkinäpensas, 3=Pyhäjärven tuotu tammi, 4=Jaakkiman vaahterat ja 5 pihapiirin ehdoton kuningas Huittisten toiseksi suurin hevostakanja.

Reino Äikiä

Karjalan matkailun avaututtua 1990-luvun alussa monet pyhäjärveläiset saivat aloittaa matkanteon Vpl. Pyhäjärvelle. Tutut maisemat ja kotipiha nähtävyydet saivat varsinkin vanhemman väen muistelemaan menneitä. Vaikka monet pihapiirit ja rakennukset olivat ränsistyneet vuosien saatossa, löytyi tuttuja paikkoja, jotka saivat muistikuvat elämään menneiden vuosien taakse.

Moni matkailija sieppasi mukaansa entisestä pihapiiristä tutun kasvin juurakon salakuljettaen sen nykyisen kodin pihapiiriin. Vuonna 1990 toimin kolmella eri linja-automatkalalla matkanjohtajana ja nyt vuosikymmenien jälkeen nuo matkalaisten ihastuneet elämykset palaavat mieliin.



Pähkinäpensaan huhtikuinen hedekukinto.

Rantahiekkää ja pähkinäpensaita

Itse otin ensimmäisiltä matkoiltani mukaan Pyhäjärven rantahiekkää ja pari tiiliskiveä. Myöhemmin 1994 säätiön talkoomatkoilta Heikki Karttunen kaivoi minulle Pyhäjärven rannasta muutaman pienen pähkinäpensaan taimen, jotka istutin kotiin tulon jälkeen kiireesti Huittisissa sijaitsevan Rinnemaan tilan pihapiiriin. Olin jo tuohon aikaan innostunut monien puun- ja pensastaimien istuttamisesta ja mm. vuorijalavia oli useita kymmeniä.

Edesmennyt Yrjö J. Kaasalainen Turusta vieraili kotonamme usein. Hän tarkasteli juuri lehteen ehtinyttä vajaan puolen metrin mittaista pähkinäpensaa. Sinullahan on täällä myös kynäjalava totesi Yrjö. En ollut moista asiaa ennen havainnut. Välittömästi kynäjalava siirrettiin keskelle pihamaata, jossa kookkaaksi kehittyvä puu mahtuisi kasvamaan.

Vuosien saatossa pähkinäpensas on saanut kasvaa omilla oloissaan lisääntyneiden juuriversoston avulla melkoiseksi metsiköksi. Kynäjalava on avoimen kasvupaikkansa ansiosta näköpiirissä joka päivä. Aivan alkuvaiheessa meinasi tulla ongelmia sillä eräänä alkusyksyn pakkasyönä jänikset olivat jyrineet

nuoren puun runkoa. Haava korjattiin ja tämäkin puu on nyt versoutunut monihaaraiseksi ja lähes kymmenen metrin korkuiseksi.

Myös Helvi Äikiä toi kotiseutumatkoiltaan Pyhäjärveltä tammen taimia, Lumivaarasta Salonurmen suvun kotipihaan ruusun taimen ja Jaakkiman kirkon raunioista pari vaahteran tainta. Heli Salminen toi minulle pyynnöstäni tammen terhoja mm. entisen nimismiehen talon tontilla. Terhoista tammien lisääminen vaatii aikaa, sillä ensimmäiseen viiteen vuoteen ei tapahdu kovinkaan paljoa. Puiden kasvattaminen on aikaa vievää puuhaa. Hyväkuntoisesta taimestakin pitää varautua odottelemaan muutama vuosi ennenkuin alkaa tulosta näkyä.

Kynäjalava (Ulmus laevis) kasvaa 12-20 metrin mittaiseksi ja se kasvattaa myös juuriversoja. Puu kukkii toukokuussa ennen lehtien puhkeamista ja hedelmästä kehittyvät pähkylöitä. Kynäjalavan lehti on päältä sileä ja altapäin karvainen tai kokonaan kalju. Luontaisesti Suomessa puuta kasvaa Vanajaveden ja Lohjan järven rantamilla.

Pähkinäpensas (Corylus avellana) kasvaa 2-7 metriseksi monihaaraiseksi pensaaksi. Se saavuttaa vajaan 20 vuodessa

täysikasvuisuuden. Pensas kukkii maaliskuussa ennen lehtien puhkeamista. Hedekukat ovat viiden sentin mittaisia ja emikukat pieniä 2-4 kukan ryppäissä. Pähkinät kehittyvät vihreän suojaverhon sisällä mutta harvoin niitä pystyy täysin kypsänä näkemään, sillä linnut ja erikoisesti oravat pitävät sadonkorjuusta huolen. Luonnonvaraisena pensasta tavataan Ahvenmaalla ja Turun saaristossa ja istutettuna pohjoisin kasvialue lienee Satakunnassa ja Etelä-Hämeessä.

Kynäjalava, pähkinäpensas ja tammi eivät loista kukkasillaan mutta komea lehtevä kasvusto pysähtyttää ohikulijan tarkastelemaan puuta lähemmin. Kynäjalava, pähkinäpensas, tammi ja vaahtera kasvoivat entisen kotiseutumme rantalehdoissa luonnonvaraisina.

Äikiän sukukokouksessa elokuun toisena sunnuntaina muutama vuosi sitten pidettiin maatilan maastossa myös kasviainehien tietovisa, jossa piti tunnistaa pihapiirin puista mahdollisimman monta. Vain harvat tunnistivat kynäjalavan ja pähkinäpensaan 25 eri puolajin joukosta. Myöskin kukintansa tuossa vaiheessa jo lopettanut talon ehdoton kuningaskasvi Huittisten toiseksi suurin hevostakanja tuotti tunnistamisvaikeuksia.

KUVAT: PETRI ÄIKIÄ



V. 1994 istutettu kynäjalava on ehtinyt jo täyteen mittansa.



Pähkinäpensas on vuosien saatossa levinnyt jo melkoiseksi lehdoksi.

“Ruusun juurella”



Äidinäidinäidin **Anni Hatakan** Noitermaassa kasvanen Valamonruusun jälkeläinen kukkii kauniisti Nokialla.

Tyttärenyttärentytär

ELLA PÄSSINEN



Ukonkellot Taubilasta

□ Eila Pässinen

Olin kesällä 1998 Vpl. Pyhäjärvi-juhliissa setäni ja serkkujeni perheitten kanssa. Ensin tutustuimme Taubilán kartanon (Fazerin hovin) puutarhaan. Siellä oli vielä lukuisia hedelmäpuuvanhuksia ja hoitamattomia pensaita. Serkkuni huomasi ihania kellokukkia tien varrella ja päätti ottaa taimen kotiin viemisiksi. Istutus onnistui, kukat ovat menestyneet ja levinneet heidän maaseutukotinsa pihalla Virojoella jo yli 20 vuotta. Serkkuni kutsuu ukonkellojaan lempinimellä Pyhäjärvi: "Nyt Pyhäjärvi kukkii". Ukonkelloja ei leikata ennen kuin siemenet ovat kypsyneet, saavat rauhassa levitä pihamaalla.

Samalla matkalla kävimme tervehtimässä isiemme lapsuuskotia Alakylässä. Talon nykyinen emäntä esitteli rehevää kukkatarhaa, komeita tulleja ja vihannesmaata. Sain mukaani kimpun "kotipihaan" isoja päivänkakkaroita, jotka kiedoin märkään froteepyyhkeeseen ja parin päivän päästä vein isäni haudalle liittiin. Olin 53-vuotias, samanikäinen kuin isäni kuollessaan.

Veljeni oli kymmenen vuotta myöhemmin kokeneitten Pyhäjärven kävijöitten eli jälleen serkkuperheitten mukana Taubilán kartanon mailla juuri ukonkellojen kukkimisaikaan. Jo kokeneena kasvattajana serkkuni innosti häntä kokeilemaan ukonkelloja myös Itisissä. Sielläkin istutus onnistui ja komeat ukonkellot nousevat lapsuuden kotimme (nykyisin veljeni perheen) pihamaalla joka kesä uudestaan.

Kun vietimme 2008 isämme syntymän 100-vuotisjuhlaa Villa Salmelassa Jollaksessa, kaunistivat ukonkellot kahvipöytää veljeni vaimon ottamassa valokuvassa.

Mummolan pöydissä oli myös niittykukkia ja sitä perinnettä olemme mekin vaalineet. Vaikka menetimme isämme nuorina, kiinnostus heidän kotiseutuunsa elää voimakkaana. Sodanjälkeiset tarinat ovat puhjonneet uuteen kukoistukseen.

LuontoPortti.com-sivustolla on artikkeli, jossa kerrotaan, että ukonkelloa (Campanula latifolia) ennen viljeltiin myös ravinnoksi. Kiinnostavaa olisikin tietää, onko näin tehty myös Suomessa vai vain muualla Euroopassa, jossa on käytetty ruusukelehtiä pinaatin ja lehtivihannesten tapaan ja paksuuntunutta juurakkoa parsan ja maa-artistikan asemasta.

Perinne perennat ovat arvokkaita, Iiriksemme kukkivat sukupolvien tarinaa

□ Lea Jokinen

Nämä Iirikset istutti aikoinaan isäni äiti, **Jekateriina Lappalainen** (o.s. Jermola-jeff). Iiriksen taimet hän on oletettavasti ostanut Vernitsan hovin kauppa-puutarhasta, lehtitietojen mukaan hovin puutarhalla on ollut kukka- ja taimimyyntiä myös Käkisalmissa.

Antti ja **Jekateriina** olivat asuneet **Matti Juhonpoika Lappalaisen** (s. 1831 k. 1906) suurperheessä. Perheessä asui vanhan Matin lisäksi neljä poikaa perheeseen, 23 henkilöä, lisäksi muuta väkeä. Jekateriinan kerrotaan olleen aina heikomman puolella ja näin ollen hän oli antanut asuinsijan kodittomille.

Perimätieto kertoo vanhan Matin olleen äkäinen, vaativa vanhaisäntä. Veljekset olivat päättäneet lopettaa yhteisasumisen. Tuomas jäi asumaan päätilaa Mennolaa.

Antilla ja Jekateriinalla oli tuolloin jo kuusi lasta, kun he rakensivat 1904 Vernitsan tien laitaan Harjunmäen vuokratilalle oman talon. Uuteen kotiin syntyi 1905 poika, hän oli isäni **Aarne. Aili Lappalainen** on kertonut Jekatriinan olleen niin onnellinen lapsen syntymästä tähän uuteen kotiin, että hän oli istuttanut kotipihaan Iirikset tätä iloa juhlistamaan.



Suuri suru kohtasi perhetä kun 1915 Antti oli rakentamassa aallonmurtajaa Sortanlahdessa. Vierivä iso kivi oli murskannut hänen jalkansa ja pian tämän onnettomuuden seurauksena Antti menehtyi.

Leskeksi jäänyt Jekateriina kuoli 1931. Hänen toiveensa mukaisesti Aarne jatkoi talon isäntänä.

Aarne avioitui 1934 **Toini o.s. Humalan** kanssa, he asettuivat asumaan tätä Harjunmäen tilaa. Sodan syttyminen 1939 murensi kaiken. Karjalaisilla on aina ollut uskoa elämään. 1941 palattiin evakosta ja

tilaa viljeltiin vaikka Pyhäjärvi oli sotatoimialuetta. Sortanlahtea pommitettiin ja yksi pommi oli pudonnut pellolle navetan taakse. Pommikoneiden äänen kuultuaan äiti oli juossut lasten kanssa sarjaimeen. Lopulta hän oli kuitenkin todennut, että kuolemaa karkuun ei voi juosta ja sen jälkeen he pysyivät yhdessä kotona. Perhe kasvoi ja lapsia oli jo neljä kun 1944 koti oli jätettävä lopullisesti.

Perheen evakkotaival päättyi Ikaalisiin, 1950 rakennetun uuden kodin kuistin seinustalla myös Iirikset kukoistivat. Sodan jälkeen meitä lapsia syntyi vielä toiset neljä, iso sisarusparvemme on ollut meille ihana rikkaus.

Äiti kuvaili lämpimästi kotilan pihapiiriä, peltoja, askareita ja elämää Vernitsalla. Arkisissa jutteluissa nämä kauniit Iiriksetkin nousivat usein esiin. Siat olivat erään kerran päässeet piha-aitauksesta karkuteille ja tonkineet tämän arvokkaan kukkapenkin, minkä seurauksena seuraavana kesänä kukkaloisto oli vieläkin suurempi. Iirikset ovat hyvin

voimakasjuurisista, joten ne hyötyvät jakakamisesta.

Lapsuuteni lämmin muisto on, kun kesäkuun lapsena, sain onnitteluna äidin taitamat Iirikset.

Vuonna 1992 Toini teki muistorikkaan matkan vanhalle kotiseudulle Vernitsalle. Tiet ja polut olivat tuttuja rakkaita, kylän taloista ei ollut kuin pari kolme jäljellä. Kaikki oli purettu kivijalkoja myöden.

Äiti oli heti havainnut että tutut Iirikset siellä kuitenkin pihamaalla kasvoivat. Lapiota ei tietenkään ollut, mutta taksikuski oli hädässä auttanut ja tarjonnut autostaan rengasrautaa työvälineeksi. Vaiherikkaasti ja jännitystä herättäen ne olivat tulleet tullistakin läpi. Toki ei tätä salakuljetusta kannata enää tehdä.

Näin nämä Jekateriinan istuttamat Iiriksetkin pääsivät matkaan kukoisten nyt ainakin Nokialla, Ylöjärvellä ja Ikaalisissa. Kukoistaessaan ne pitävät elävänä meidän historiamme sukupolvien ketjua.



Juhannusruusut Noitermaasta

□ Esko Sipponen

Vuoden -91 alkukesästä kävimme ensimmäisellä Karjalan matkalla, kotiseudullani Pyhäjärven Noitermaassa. Matka oli ryhmämatka, matkalaisia oli pääosin Sastamala ja Nokian seudulta. Majoitus oli Käkisalmissa, auton vuokrasimme Kiviniemestä.

Kotipaikka oli pienen lammen rannalla, Sahanlammeksi sitä kutsuttiin.

Talossa oli venäläinen perhe Pietarista, paikka oli heidän kesänviettopaikkanaan. He ottivat meidät hyvin ystävällisesti vastaan, näyttivät jokaisen huoneen ja tarjosivat teetä, mukanamme oli vanha kuva talosta sekä venäjänkielillä teksti, että millä asialla olimme. Perheenäiti antoi Seijalle nupullaan olevan juhannusruusukimpun, ruusut olivat äitini Emmán kasvattamia. Seija kääri majapaikassa

kimpun kosteisiin papereihin ja laittoi ruusukimpun lavaariin veteen. Kotona Keuruulla Seija huomasi, että ruusut näyttävät itäviljettä ja päätti laittaa ne maahan. Juhannusruusu on voimissaan edelleen.

Keuruulle tuli mukana samalta matkalta myös Seijan Pyhäjärven kirkkopuistosta nykikäisemä vaahterantaimi ja vaahterakin alkoi kasvaa, mutta harmiksi naapuri niitti sen myöhemmin pois.



Kuvassa Esko ja Seija Sipponen juhannusruusujen kanssa, kotona Keuruulla kesällä 2020.

ESKO SIPPONEN

Pyhäjärven ja Pyhäjärvi Wp.L:n leimat



□ Antti Hynnä

Luovutettujen alueiden postihistorian harrastaja

Wiipurin Läänin Pyhäjärven postiaseman leimojen kanssa saa olla tarkkana, ettei otte ke niitä Oulun läänin Pyhäjärven postiaseman leimoihin.

Leiman koodi Mikkolan kirjassa on 3209.1. Se on kaksirenkainen ja ulkohalkaisijaltaan 23,5 mm, sisähalkaisija on 15 mm. Leimasta tunnetaan sekä mustia- että violetteja variaatioita. Postiasema oli toiminnassa 1.5.1886-1.1.1894. Tunnettu leimausväli on 28.5.1889-24.12.1893. Violetin värin tunnettu leimausväli on 25.1.1891-28.4.1892. Puolestaan Oulun läänin Pyhäjärvi oli 1. luokan postitoimisto. Sen leiman ulkohalkaisija on 22 mm ja sisähalkaisija 15 mm. Myös leimojen alaosaan olevat nelipisteruusukkeet eroavat toisistaan. Varmuuden vuoksi esitetään molemmat leimat skannattuina teoksesta "Suomen postileimojen käsikirja, II osa - Kaksirenkaiset postileimat 1873-1893, Suomen Filatelistiliiton julkaisusarjan julkaisu N:o 4". Varsinaisena leimakohteena esitetään ilman postimerkkiä kulkenut ukkosilmoituskortti, siis eräänlainen virkakirje. Leimausväri on violetti ja leiman päiväys on 23.5.1890, siis aikaisempi kuin käsikirjoissa mainittu aikaisin tunnettu leimaus.

Pyhäjärven postiasema muuttui 2. luokan posti-

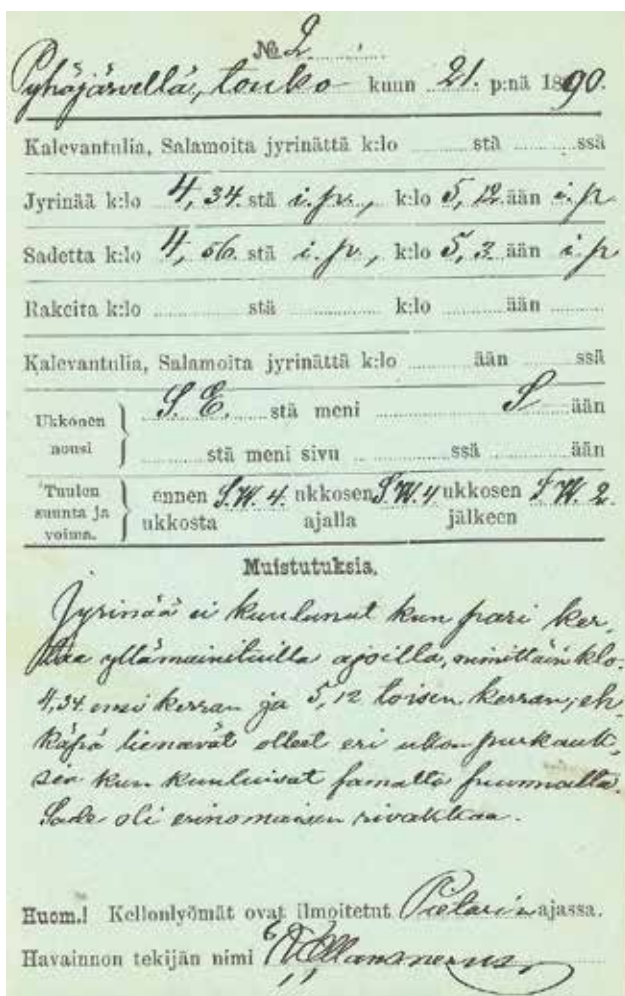
toimistoksi 1.1.1894 ja se oli toiminnassa 1.5.1919 saakka. Samalla postitoimiston nimi muuttui muotoon Pyhäjärvi Wp.L. Tällä postiasemalla oli käytössä seuraavanlaiset leimat:

- 3210.1a, venäläisleima, 27 mm, 8 lv km, 8.1.94-23.4.18, R2
- 3210.1b, venäjä poistettu, 27 mm, 8 lv km, 1.7.18-20.9.18, R4
- 3210.2a, venäläisleima, 27 mm, 8 lv *, 15.5.1910, R4
- 3210.2b, venäjä poistettu, 27 mm, 8 lv *, 1.9.1918, R4
- 3210.3, WÄRDE 16, 7 x 28 mm, 21.4.95-6.11.16

Avataanpa vielä tässäkin edelläolevaa salakirjoitusta. Ensimmäinen sarakke on leiman koodi, jota seuraa leiman tyyppi. Sen jälkeen tulee itse leimaa koskevaa tietoa, ensin leiman koko (pyöröleimoissa halkaisija), 8 lv tarkoittaa pystysuorien lohkoviiivojen lukumäärää, * tarkoittaa sitä, että leiman keskellä olevan päiväyksen molemmin puolin on viisisakarainen tähti, km tarkoittaa, että päiväyksen vuosiluvun jälkeen on leimauksen kellonaika. Lopuksi on esitetty tunnettujen leimausten aikajakso ja harvinaisuusaste (R1 yleinen, R5 hyvin harvinainen).

WÄRDE-leimalla on leimattu vakuutetut postilähetykset. Seuraavassa tukeudutaan lähteeseen "Matti Sipari: Arvoposti- ja kirjaamisleimat - Selvitys Suomen Rekomd-, R-, WÄRDE- ja arvoleimoista sekä arvopostin käyttämisestä muista leimoista 1875-1991". WÄRDE-leiman osalta numero 16 tarkoittaa Siparin WÄRDE-leimatyyppiä 16, jota seuraa leiman dimensiot korkeus x pituus. Leimaa tunnetaan 6 kappaletta, ohessa Siparin kirjasta skannattu kuva leimasta.

Leimoissa 3210.1b-3210.2b huomio kiinnittyy siihen, että ne ovat olleet käytössä hyvin lyhyen aikaa. Itse asiassa leimoista



3210.2a ja 3210.2b tunnetaan vain yksi leimaus Mikkolan kirjan mukaan. Itsellänni näitä harvinaisempia leimoja 3210.1b-3210.3 ei ole, mutta eipä niitä näytä oleva Mikkola nettisivuiltaan. Myöskään WÄRDE-leimaa minulla ei ole.

Leimakohteena esitetään leima 3210.1a. Merkkeinä on kaksi kappaletta vaakunamerkkisarjan 1889-1895 20 pennin merkkiä. Merkkisarjan merkeissä on kuvattuna Suomen leijona, joten ne ovat ilmestyneet ennen sortovuosia. Leiman päiväys on 18.7.98 7. i. (kello 7 iltapäivällä). Huomiota kannattaa kiinnittää kuluneeseen vuosiluvun yhdeksikköön. Kuoressa on lisäksi Wp.L. Pyhäjärvi R-lipuke, joka on merkinä joko arvopostilähettyksestä tai vakuutetusta lähetyksestä.



WÄRDE

Puheenjohtajan palsta Sankari sulkeisissa

□ Esko Pulakka

Vpl. Pyhäjärvi-Säätiön hallitusneuvoston pj.



Kyllä kai tämänkin otsikon alla voi muisteluita ja juttuja kertoa. Pitkään on mielestäni ollut Isä-Veikolta kuulemani tarina hänen ensimmäisestä Tampereen käynnistään. Tämän kuulin varmaan jossakin Pulakan sukuseuran tilaisuudessa tai matkalla hänen itsensä kertomana.

Tarkkaa ajankohtaa en tiedä, mutta asemasota oli meillä. Isä oli Laatokan takana Syvärin seudulla, ja oli saanut kauan kaivatun loman. Junilla kuljettiin, ja meno rautateillä oli erilaista kuin nykyään. Matkalla sai poiketa. En tiedä edes, mihin Isä oli menossa, mutta Tampereella oli töissä tai harjoittelemassa erityisen läheinen Salme-serkku, ikätoveri, joka vietti kaikki lapsuutensa kesät Noitermaassa Vanhallamäellä. Serkkua oli tarkoitus tulla tapaamaan.

No niin. Reilu kaksikymppinen rintamasankari, alikersantti, lähti astelemaan rautatieasemalta Pyynikille päin. Tietyksi ihmisiä käveli vastaan, sotilaspuukuusiakin välillä. Eihän nuori rintamajermu arvostanut sivuuttamaansa sotilasvirkamiestä, ei ollut näkevänsäkään. Tämä pysähtyikin, ja rupeesi tiukkaamaan, miksei alikersantti tervehdi ylempiä. "Enhä mie tuollasi tervehdi, sielläppä mistä mie tuun, ei näy tuollasi juustomestariloita ollekaa" Jostakin syystä, ehkä kauluslaattojen merkkien takia, saatettiin sotilasvirkamiehiä nimitellä tuolla tavalla. Mutta kyseessä olikin ansa. Virkamiehen takana kulki linja-auto ja virkamies käski sotapoliiseja ottamaan tämänkin alikersantin mukaan. Auto oli jo melkein täynnä ja kun täyttyi kokonaan, suunnattiin Tampereen ammatikoululle. Sisäpihalla aloitettiin sellaiset sulkeiset, että niskuroijat kiersivät ympyrää ja harjoittelivat tervehtimistä. Tätä kesti puolisen tuntia. Sitten pidettiin tiukka puhuttelu, jossa painotettiin sotilaallisen kurin merkitystä etenkin, kun eversti tai kohta kenraali Pajarikin on tulossa Tampereella käymään. Lopuksi kysyttiin, onko jollakulla valittamista. Hermo oli rangaistuilla pinnassa, ja joku ärähteli, että on tämä nyt vähän kurjaa ja lapselista touhua.

Valitus ei auttanut, päin vastoin! Harjoitus jatkui toiset puoli tuntia, ja kysyttiin uudelleen, onko vielä valittamista. Kenelläkään ei ollut enää. Miehet päästettiin menemään.

En tiedä, miten Tampereella olo jatkui, löytyikö Salme, kyllä kai, ja miten matka jatkui. Mutta Isä manaili, että kylläpä on erikoinen paikka tämä Tampere, "mie en tän enää tuu". Eipä Veikko aavistanut, että vielä samalla vuosikymmenellä hän toi Äitiäni Karttusen Topin pirssin kanssa muutaman sadan metrin päähän Mariankadulle minua synnyttämään ja vuosikymmenten kuluessa Tampere on tullut monella muullakin tavalla läheiseksi naapurikaupungiksi.

Yleensä on niin, että vannomatta paras.

Tarkistutin tämän tarinan yleensä hyvämuistisella isosisko Elinalla. Hänellä oli tapahtuneesta samansuuntainen näkemys, oli kuullut jutun useampaankin kertaan. Juustomestari-pilkanimestä hän ei ollut varma. Jos jollakin on tarkennusta tästä nimityksestä, olisi mukava tietää.

Spirea-pensas Jaamasta

□ Aila Mäkinen

Siuro

Äitini toi kirjakuoren sisällä Spirea-pensaan alun Karjalasta 90-luvun alussa. Kyseessä on joku angervo-laji. Taimi oli todella pieni, mutta siitä kasvoi suuri pensas vanhempien pihaan ja siitä otin alun myös omaan pihaani.

Äitini oli Pirkko Nieminen (o.s. Kinnari). Vanhempansa olivat Matti ja Elisa Kinnari.

Paikka missä heidän kotinsa oli: Jaaman Kivi-paarinassa. Tilan nimi oli Näreämäki.



Anna Ängeslevä oli rohkea edelläkävijä



mahdollisesti näköongelmien vuoksi.

Miksi hän päätyi Pohjanmaalle, ei ole tiedossa, mutta hänen kerrotaan kiertäneen väliaikaisena opettajana useissa kouluissa, mm. Rautiossa ja työskennelleen myös piikana ja kotiopettajana. Hänenä tuli vuonna 1897 ensimmäinen opettaja Ylivieskan Raudaskoskelle vastaperustettuun pienlastenkouluun. Solmittuaan avioliiton vuonna 1903 maanviljelijä **Jaakko Ängeslevän** (1878-1941) kanssa Annasta tuli myös emäntä Raudaskylän Reunan taloon. Hän valmistui kuitenkin kansankoulunopettajaksi vuonna 1923 Raahen seminaarista. Hän oli opettajana myös Nivalan puolella ja jäi eläkkeelle vuonna 1938 Pylvään kansakoulusta.

Kansanedustaja **Anna Ängeslevä** syntyi 20.2.1871 Pyhäjärven Pyhäkylässä. Hänen vanhempansa olivat rääätäli **Antti Juhonpoika Toivonen** ja **Valpuri Juhontytär Tihveräinen**. Hänelä oli sisarukset Maria (s. 1872) ja Juho (s. 1874).

Anna Toivonen aloitti kansakoulunopettajan opinnot Sortavalan seminaarissa, mutta joutui keskeyttämään ne,

Maalisiin ainoa naiskansanedustaja vuonna 1908

Vuosisadan alussa elettiin vahvaa aatteiden ja poliittisten liikkeiden synnyn aikaa. Raudaskylään perustettiin vuonna 1906 maalaisliiton paikallisosasto, jonka vireään toimintaan Anna Ängeslevä lähti mukaan. Hän oli hyvä puhuja, ja hänestä pidettiin. Ylivieskalaista edistysliikettä osoitti se, että aatteen lippua kantamaan valittiin heti pieni mutta touhukas karjalaisyyntyinen naisopettaja. Aikalaiset ovat muistelleet, että "ukot päättivät panna Annan eduskuntaan", kun ei löytynyt sopivaa miestä ehdolle. Toisella yrityksellä, vuoden 1908 eduskuntavaaleissa, hänet valittiinkin ryhmänsä ainoana naisena valtiopäiville.

Anna Ängeslevän kansanedustajakausi kesti vain seuraavaan vuoteen, sillä eduskunta hajotettiin

Pyhäjärveläisiä kansanedustajia

3

Kauko Hinkkasen artikkeli pyhäjärveläisistä kansanedustajista sai viime numerossa täydennystä Salme Rintalta ja tällä kertaa Seija Hirvikoski nostaa esiin toisen naiskansanedustajan, joka itse asiassa olikin ensimmäinen pyhäjärveläisjuurinen kansanedustaja kansan saatua yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden vuonna 1906.

kesken toimikauden (1.8.1908–31.5.1909). Lyhyessä ajassa hän ehti kuitenkin toimia oppivelvollisuuslain voimaantumalon hyväksi, puhui ja toimi maaseudun äitien ja lasten puolesta sekä kansakoulun uskonnonopetuksen ja tasa-arvoisen koulutuksen puolesta. Tupakan kieltäminen alle 18-vuotiailta oli myös hänen sydäntään lähellä. Ängeslevä ei vastoin odotuksia saanut uusittua vaalivoittoaan seuraavissa vaaleissa.

Ängeslevän edistysliikettä kuvaa hänen kansanedustajakautenaan tekemänsä aloite, jonka mukaan jokaiseen Suomen kuntaan tulisi myöntää vähävaraisille synnyttäjille määräraha vaatetukseen ja muihin välttämättömiin tarpeisiin. Rahojen

käytöstä vastaisi kurssin suorittanut kättilö. Ajatus toteutui vasta vuonna 1937, kun eduskunta hyväksyi äitiysavustuslain.

Raudaskylässä Anna Ängeslevä toimi monella tavalla kotikylänsä hyväksi. Kunnallispolitiikkaan hän ei kuitenkaan voinut osallistua, sillä siihen naiset saivat oikeuden vasta vuoden 1917 kunnallislain säätämisen jälkeen, jolloin Annan poliittisesti aktiivinen kausi oli jo päättynyt.

Innokkaana ompeluseurojen järjestäjänä hän oli hankkimassa varoja muun muassa Raudaskylän kansakoulun ensimmäiseen urkuharmoniin. Raudaskylän keskekoulun ja lukion vanhempainneuvoston puheenjohtajana hän oli pitkään. Hän perusti vieläkin toimivan sekakuoron ja

oli kylän juhlien ja heräneiden seurojen puhuja. Hänen sanankäyttönsä oli joustavaa, ja puhe sykähdytti lämmöllä.

Ängeslevä ei ollut pelkästään hyvä puhuja, vaan osoitti omalla elämällään olevansa sanojensa takana äitien ja lasten auttajana. Lapsettomana hän otti kasvatukseen viisi orpolasta. Vielä sairavuoteellaan hän lupasi apua vauvaa odottavalle naapurille. Ruoka-apua Reunan talosta tulikin, vaikka lupaa oli jo ehtinyt kuolla. Anna Ängeslevä kuoli 17.6.1939.

Lähteitä: eduskunta.fi; Keskipohjalaisia elämäkertoja/ Tuulikki Nisula. Kokkola, 1995; Kalajokilaakso 4.12.2019

Vanhat kuvat kertovat

TARJA SIPPONEN



□ Tarja Sipponen

Pirkkala

Tämän kuvan löytyminen viritti minut muistelemaan lapsuutta ja mummolaani. Kuva on otettu Vpl. Pyhäjärvellä Noitermaan valistuksen talolla 11/6 1937. Kyseessä on helluntaiherätyksen tilaisuus ja saarnamies on **Valdemar Lindbohm** (1882–1952).

Emma-mummoni seisoo kuvassa yksivärinen liina päässään toiseksi takimmaisessa rivissä hieman päällelallaan. Kuvasta on tunnistettu muitakin tuttuja tuon ajan noitermoisia.

Emma on maaliskuussa 1937 saanut kuopuksensa Karin, mutta tämä kolmekuinen ei ole mukana. Kuvan reunassa on pikkupoikia, jotka näkyvät hieman epäjätkästi. Reunimmainen pellavapää lakki kädessänsä saattaa olla isäni

Esko. Hän on tuolloin ollut 9-vuotias ja sopisi kokonsa ja vaaleutensa perusteella hyvin, mutta varmuutta ei tietenkään ole. Isäni on kertonut olleensa jonkin verran äidin mukana näissä kokouksissa.

Olisi kiinnostavaa lukea Vpl. Pyhäjärvi -lehdestä, millaisia muistikuvia ja kokemuksia lukijoilla on helluntaiherätyksestä Karjalassa. Omien isovanhempieni kohdalla tapahtui niin, että helluntailaisuus kosketti parikunnasta vain Emma-mummoa. Matti-pappa ei osallistunut kokouksiin eikä ainakaan alkuajoina oikein pitänyt, että puolisoakaan näihin kokouksiin osallistui.

Paljon myöhemmin joskus 1960-luvulla he leikkisästi kisailivat keskenään "oikeammasta uskosta". Se kilpistyi usein pappani toteamukseen, että hänen

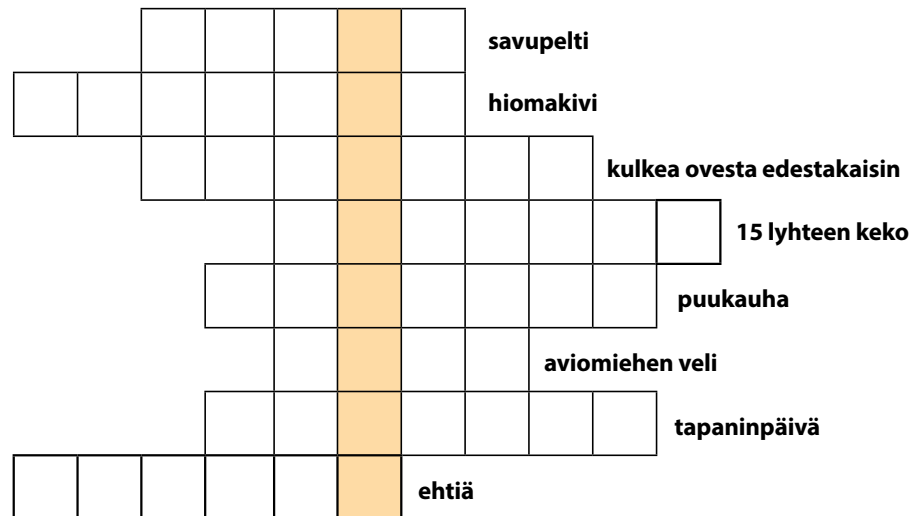
kirkkonsa ovet ovat aina auki, vaimon seurakunnan ovet vain silloin, kun oli kokouksia. Ilmeisesti kirkkojen ovet olivat vielä 1960-luvulla lukitsemattomia, jotenkin näin olen tämän keskinäisen kisailun tulkinut.

Joitain kaikuja helluntaiherätyksen ristiriitaisesta vastaanotosta Karjalassa olen lukenut mm **Ensio Mustosen** omaelämäkerrasta (Kylväjän kaari, 1990). Siinä hän kertoo muun muassa kiven heittämisestä taloon, jossa helluntaiseuroja pidettiin ja muista uhkaavista tilanteista.

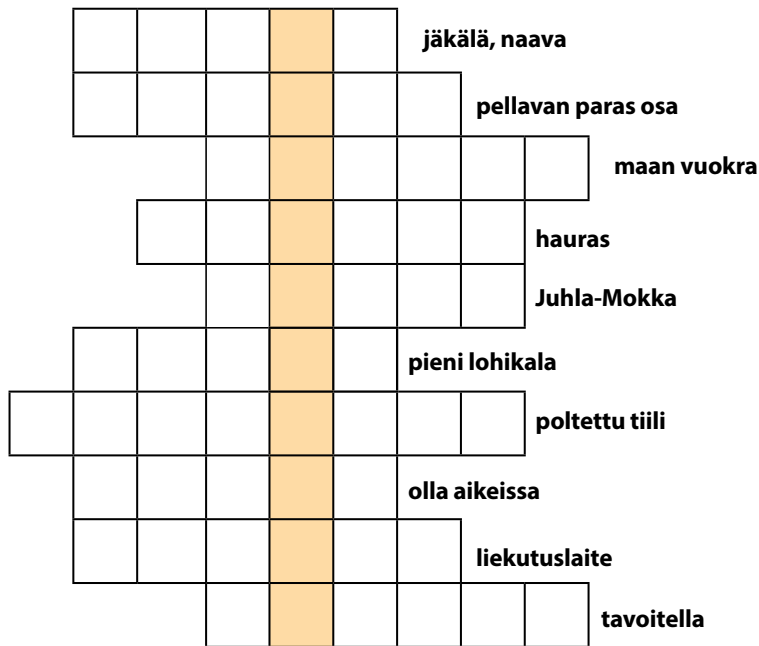
Kiertävät saarnamiehet eivät aina olleet koko kylän mielestä tervetulleita. Mutta monet löysivät tuosta uskosta myös hengellisen kotinsa, näin myös vuonna 1977 edesmennyt mummoni.

MURRERISTIKOT

HELPOHKO TEHTÄVÄ...



HAASTAVAMPI VERSIO...



Oikeat ratkaisut seuraavassa numerossa.



Toini Pelkosen rakkaat lapsuuden maisemat Porsaanmäellä syksyllä 1989.

Ensimmäinen matka Pyhäjärvelle –Olin onnellinen, kun sain käydä siellä

□ Päivi Seppänen

Porsaanmäellä 22.11.1919 syntyneen äitini *Toini Pelkosen* (o.s. Vesikko) pitkäaikainen unelma toteutui kun hän pääsi käymään kotona isäni Laurin ja veljeni Paavon kanssa syyskuun viimeisinä päivinä 1989. Äidin naapurin veljekset olivat käyneet Porsaanmäellä kesällä samana vuonna ja äiti oli saanut heiltä kasetin, jossa he kuvailivat kokemuksiaan ja tunnelmiaan tuolta matkalta.

Ennen matkaa tuli tieto siitä, että olisi mahdollista käydä Käkisalmissa asti. Linja-auto ajaisi Kotkasta Vaalimaalle ja sieltä eteenpäin reittiä Viipuri – Kiviniemi – Noitermaa – Hepoharju – Käkisalmi, jolloin olisi mahdollista auton akkunasta nähdä rakkaita kotiseutuja.

Auton akkunasta rakkaat maisemat

”Me olimme ainoat pyhäjärveläiset, muut matkalaiset olivat Kaukolasta, Räisälästä, Käkisalmen kaupungista ja maalaiskunnasta. Matkanjohtaja ja autonkuljettaja suostuivat siihen, että ajetaan Haitermaassa vanhalle Käkisalmen tielle, johon oli tehty muutoksia Miissuan kohdalla, ohi Papinlammin. Tie, joka yhtyi vanhaan tiehen ennen Kuopsaltoa, oli huono ja kapea. Pian näkyivät Inkisen talo ja Savimäen aukeat pellot. Saimme pysähtyä Laurin kotiportilla viiden minu-

tin ajan. Koirat juoksivat vastaan häntäänsä heiluttaen, aivan kuin toivottaen isäntäväen tervetulleeksi. Paavo otti valokuvia ja juoksi vielä tien toiselle puolelle ottamaan kuvan välkkyvästä Kiimajärvestä.

Noitermaan kylä ei tuntunut tutulta. Hatakan talo ja uusi kansakoulu olivat ainoat tunnistettavat rakennukset. Ylitettyämme Renforsin ylikäytävän olimme uudella päällystetyllä ja suoralla Käkisalmen tiellä. Matkan kotoisin tie oli Pikonsillalta eteenpäin. Asumukset olivat muuttuneet, mutta maisema oli sama kuin lapsuuden kirkkotie. Heikkipoikien mäessä en nähnyt tien viressä pitkää, punaista valkoakku-naista taloa, pian tuli Taltasilta ja nimismiehen mäki. Enää ei voinut paikallaan istua näköalan avautuessa Pyhäjärvelle, yli aseman seudun kattojen. Hän, joka muistaa tuon paikan, tietää miltä minusta silloin tuntui.

Käkisalmissa olimme kello 18.30. Ennen ruokailua ja majapaikan löytymistä lähdimme katsomaan kaupunkia. Torin seutu, puisto ja kreikkalaiskatolinen kirkko olivat entisensä, samoin muutama talo hotellia vastapäätä. Pitkätien vasemmalla puolella oli pystyssä vain ensimmäinen talo, kaikki muu oli puistoa. Ei ollut helppo löytää Kaikkosen kauppaa, entistä työpaikkaani. Sen osoite oli Pitkätien 9, tunnistin sen pihan puolelta paremmin. Illan hämärtyessä mietin, kuinka monesti olinkaan

kulkenut tuota samaa reittiä. Silloin, nuoruudessani, oli iloa eikä askel painanut. Mutta nuoruus ei saanutkaan jatkua. Lähdin lottakomennukselle Käkisalmen asemalta 7.10.1939, viikkoa vaille viisikymmentä vuotta sitten. Sinä päivänä kaupunki kylpi aurin-gossa ja loistavassa syysruskassa.

Nyt oli aseman seudulla suuria 4-5 kerroksisia kivitaloja, samanlaisia kuin muuallakin Käkisalmissa. Asukkaita kerrotaan nykyään olevan 20.000 – 40.000. Asemalta puuttuivat ne komeat puut, jotka ovat muistoissani. Siellä ei ollut enää samaa hyörinää kuin silloin, kaikki oli nyt ränsistynyttä. Käkisalmi oli muuttunut paljon, se oli ollut onnellisten nuoruusvuosieni kaupunki.

Herkullinen kuhapata odottamassa

Majapaikka oli lähellä asemaa, mukavien ja vieraanvaraisten Nellin ja Jevgenin luona, kauniissa kerrostalokolmiossa. Saimme kokea heidän luonaan sellaista ystävällisyyttä, mitä ventovieras harvoin saa osakseen. Olimme syöneet hotellissa, mutta Nellillä oli herkullinen kuhapata meitä odottamassa, se oli yhtä hyvää

kuin ennenkin oli ollut. Ilta vierähti pitkälle syöden, juoden ja ystävystyen. Hyvin nukutun yön jälkeen halusi Nelli tarjota meille myös aamupalan. Lähtiessään kesämökilleen Laatokan rannalle, antoivat he avaimensa meille sekä näyttivät jääkaapin sisällön.

Sieltä lähdettyämme menimme hotellille, sillä edellisenä iltana ei ollut vielä varmaa pääsemme kotikyliimme 30.10. Matkanjohtaja sanoi meille: ”Teidän olette menossa Pyhäjärvelle” ja vei meidät Ladan luo. Hän ei kuitenkaan sanonut, kuinka kauan saamme viipyä, tai missä kylissä saamme käydä.

Kolmenkymmenen kilometrin taival taittui nopeasti, ei ollut ohitettavia eikä vastaantulijoita. Hepoharjun kankaalla ohitimme tukkiauton. Matkan varrella näimme muutamia naisia bus-sipysäkillä. Sakkolan puolella, entisellä Rauvalan ylikäytävällä käännyimme hyvältä Tiituan tieltä huonolle Porsaanmäen tielle. Kattilanpangan mäellä, jota *Iiris Kähäri* kuvailee kirjoissaan sanoin ”...kappale kauneinta Kannasta...”, pysäytimme auton, käänsimme selkämme suurille soramontuille ja katsoimme välkkyvää lampea suorien ja sorjien petäjien lomitse. Sanoin Paavolle, että Karjalan kankaiden veroista metsää et ole missään maailmassa tavannut. Puusto on uutta, nuorta männikköä.

Lapsuuteni uimapaikalla

Kun saavuimme kotikylääni, huomasi heti, että kylä oli juuri samanlainen, kuin naapurini ja ystäväni oli kasutilla kuvailut. Tien paikka oli nurmettunut, vain traktorin pyörien urat olivat pellolla. Niiden kahta puolta olivat kuivuneiden horsmien kumpareet, missä oletin kotini olleen. Kuisman talo, minun syntymäkotini, katseli suljettui- ne akkunaluokkuineen sitä komeaa näköalaa, samanlaista kuin ennen. Tuo näkymä oli kaunis muistoissani, nyt se oli vieläkin kauniimpi.

Porsaanmäellä oli pystyssä kolme taloa ja yksi mökki. Kävimme kylämme ainoassa herrasväen kodissa. Ennen niin hyvin hoidettu huvila ei ollut entisensä. Meidät otti vastaan ystävällinen, punatukkainen ja punaposkinen vanhempi rouva tallukkaat jalassaan ja kukikas hame päällään. Puhua emme osanneet,

mutta tervehtiessään hän antoi pusut molemmille poskilleni. Valokuvaa otettaessa hän halusi käsikoukkuun.

Kävelimme rantaan, jossa etsin lapsuuteni uintipaikan ja samaloituneen ison kiven. Rannan ainoasta jalavasta tulivat mieleeni ehkeimmän nuoruuteni muistot.

Arvaamattomat aarteet

Savimäellä Laurin kotipaikalla ei ollut entisestä jäljellä mitään muuta kuin raunioitunut navettarakennuksen puolikas. Nykyiset asukkaat, vanha pariskunta, heidän poikansa ja tämän vaimo, olivat osanneet jo odottaa meitä, koirat ja uudet asukkaat tulivat portille vastaan. Vanha pappa kertoi tämän olevan heidän ke-säasuntonsa, talvisin he asuvat Leningradissa. He olivat ystävällisiä, näyttivät meille siistin kotinsa ja rouva taittoi syliini syksyn viimeiset asterit. Lauri käveli miettiäänä pelloillaan. Erotessa niin uudet kuin entisetkin asukkaat pyyhkivät silmäkulmiaan.

Tykkitie oli huonokuntoinen, ajelimme sitä myöten Jaamaan. Siellä oli samanlaiset odelmapellot kuin muissakin näkemissämme kylissä. Jaaman mäelle menivät traktorin jäljet, sinne emme ajaneet. Siellä kyyhötti pari pientä asumusta, ehkä Häkliän paikoilla?

Mieleni paloi kirkkomäelle. Näköala Pyhäjärvelle oli komea. Uudet asukkaat kunnostivat hautausmaalla omaistensa hautoja. Kirkon paikalla kasvoivat suuret kuuset. Noitermaan hautausmaalla oli suurempi ihmisryhmä, siellä oli ehkä hautajaiset. Olisin ehkä osunut hyvin lähelle pikkuveljeni hautaa uudella hautausmaalla, mutta en halunnut enää mennä sinne. Kaikki entinen oli hävitetty, uudet pistoaidat hautojen ympärillä kertoivat liiankin selvästi, että täällä asuvat uudet ihmiset ja tämä on minulle vieras kulttuuri. Tämä ei ole meidän kalmistomme.

Kotorannalta hiljaa kävellessäni koin olevani onnellinen, kun sain käydä täällä ja kiitollinen siitä, että sain elää lapsuuteni ja nuoruuteni täällä. Täältä on upea näköala Kiimajärvelle ja sen ympäristökyliin, tämä avaruus on antanut kasvatilteen arvaamattomat aarteet.”



< Lauri menossa kotipihalle Savimäellä.

> Toini synnyinkotinsa edustalla.

>> Lauri Pyhäjärven sankaripatsaan luona. Patsaassa yllinä hänen setänsä Lauri Pelkosen nimi.



KUVAT: PÄIVI SEPPÄNEN

KUVAT KIRSTI NASKALI



Kirjoittaja pikkuserkkunsa Heli Vihottulan (o.s.Felin) kanssa Noitermaan kyläraitilla Hatakan talon edessä. (Talo ei enää ole pystyssä. Se paloi muutama vuosi sitten.)

Muistoja kesältä 1991 Ensimmäinen Kannaksen matka

□ **Kirsti Naskali**
(o.s. Karttunen)

Karjalan Kannas avautui kotiseutumatkoille kolmekymmentä vuotta sitten. En käynyt Kannaksella vielä vuonna 1990. Mutta seuraavana vuonna, heinä-elokuun vaihteessa 1991 olimme mieheni kanssa lähdössä matkaan innostuneina ja uteliaina. Yhä edelleen tuo matka kuuluu mielestäni merkittävimpien tekemiäni matkojen joukkoon. Syitä on useita.

Tutussa seurassa muistojen maille

Matkaseurue koostui tutuista ihmisistä. Meitä oli bussilastillinen noitermoisia ja heidän perheenjäseniään. Suurin osa matkaseurueesta oli minulle jotakin kautta sukua tai muuten lapsuudesta tuttuja, vaikka osaa en ollut tavannut pitkään aikaan. Mukana oli monia Pyhäjärveltä nuorina aikuisina lähteneitä. Heille matka muistojen maille oli tietenkin eri tavalla jännittävä kuin minulle. Matkanjohtaja oli

setäni **Heikki Karttunen**.

Tunnelma bussissa oli odottava ja jännittänyt, mutta myös rento, kun sukulaiset ja tutut tapasivat toisensa ja Heikki antoi tietoja matkan varrella. Heikin matkoilla porukan kesken syntyi aina ihmeellinen yhteenkuuluvaisuuden tunne, oltiin todella kuin yhtä perhettä. Vanhempi väki nuortui silmissä, kun he pääsivät lapsuutensa maisemiin, ja ihmeellisesti krempatkin kuulemma katosivat Karjalassa.

Rajan yli toiseen aikaan ja paikkaan

Kun raja ylitettiin, siirryttiin kuin toiseen maailmaan. Heinäkuussa 1991 elettiin vielä Neuvostoliiton aikaa. Ei ollut matkapuhelimia tai muita yhteydenpitovälineitä, joten oltiin todella irti tutuista ympyröistä ja matkan ajan uutispimennossakin. Matka oli irti tavallisesta arjesta. Matkanjohtajalla oli tietysti omat paineensa.

En ollut käynyt aikaisemmin Venäjällä, ja rajan ylitys vähän jännitti. Bussin tavaratilassa oli tavallisten matkatavaroiden lisäksi

mm. teräsputkesta hitsattu risti vietäväksi Taipaleenjoen taistelupaikoille, semmenttiä, lappioita ja muita työkaluja ristin pystytystä varten, Suomen ja Venäjän liput, havuseppeleitä, runsaasti hernekeittopurkkeja ja kahvinkeittovälineet ym. kenttälounasta varten. Kun ymmärsin, että kukaan matkaseurueesta ei puhu venäjää muutama sana enempiä, aloin arvella, että rajanylitys voisi viedä aikaa. Toisaalta tiesin, että Heikki-setäni maailmaa kiertäneenä oli ennenkin selvinnyt monenlaisista tilanteista vähäiselläkin kielitaidolla. Hyvin meni nytkin, eikä tullissa tarvinnut odottaa kuin muutama tunti, mikä siihen aikaan oli normaalia.

Palvelut matkailijoille olivat Kannaksella vielä alkutekijöissä. Harvoissa kaupoissa ei ollut juuri muuta ostettavaa kuin votkaa, tummaa leipää ja suolakurkkuja. Mutta eihän sinne ostosmatkalle oltu lähdeytäkään. Omat ruokatavarat, kuten metvursti, näkkileipä, keksit, kuivatut hedelmät ja suklaa, olivat matkalla tarpeen. Se tiedettiin jo etukäteen, ja siihen

oli osattu varustautua.

Useasta rakennuksesta koostuva Hotelli Losevo Kiviniemessä oli vaatimatonta ja vähän ränsistynyttä. Me mieheni kanssa mm. saimme huoneen, jonka ovi ei mennyt kiinni, saati lukkoon. Kun valitimme asiasta, meille annettiin korjausvälineeksi kirves. Vessa toimi, miten toimi ja lämmintä vettä tuli, milloin tuli. Mutta palveluhaluakin löytyi. Hotellin ravintolassa tarjoilijat kulkivat ripeästi, ja vaikka ruoka-annokset olivat vaatimattomia, ne oli aseteltu kauniisti tarjolle. Aamiaisella tarjoillut puurot ovat jääneet mieleen maukkaina.

Kuultu muuttui eläväksi

Matkan tärkein anti oli, että pääsimme käymään paikoilla, joista niin monesti oli kerrottu. Kesällä valoisaa aikaa riittää pitkään, niinpä vuorokaudet käytettiin tarkkaan. Heti tulopäivän iltana käytiin Pyhäjärven kirkon alueella. Lahjoitusmaatalonpoikien muistomerkki oli ränsistyneenä pystyssä. Toini-täti kertoi, että kivet muistomerkkiin kerättiin pitäjän

tiloilta. Hänen ja isäni kodista siihen annettiin aitan rappukivi. Sankarihautausmaan alue kasvoi mäntymetsää. He, joilla oli paikasta omakohtaisia muistoja, näyttivät, missä hautausmaa oli sijannut. Hautakummut tai oikeastaan hautakuopat olivat, ja ovat edelleen nähtävissä, kun osaa katsoa. Äitini vanhin veli **Leo Matikainen** on haudattu Pyhäjärven sankarihautausmaalle. Paikan näkeminen oli minulle ja monelle muullekin koskettava hetki.

Nykyisin kirkon paikalle tulevien on helppo hahmottaa paikkojen sijainti, vaikka mukana ei olisikaan siellä ennen sotaa käyneitä: sankarihautausmaa on aidattu ja sille on pystytetty muistomerkki, kirkon paikalle on pystytetty muistomerkki, lahjoitusmaatalonpoikien muistomerkkiä on kunnostettu. Kolmesakymmenessä vuodessa on saatu paljon aikaan Vpl. Pyhäjärvi-Säätiön ja muiden aktiivisten osallistujien toimesta yhteistyössä paikallisviranomaisten kanssa.

Seuraavana päivänä lähdettiin Noitermaahan. Tunnelma bussissa sähköistyi heti, kun Haitermaassa nousiin radan yli vanhalle tielle ja alettiin lähestyä Noitermaata. Vanhempi väki nousi bussissa seisomaan nähdäkseen paremmin tutut maisemat ja arvioidakseen, missä kohtaa milloinkin ollaan. Metelikin oli melkoinen. Tuntuu, että kaikki puhuivat, mutta kukaan ei kuunnellut. Ilma oli ollut helteinen matkan alusta lähtien ja vanhemmista matkalaisista moni huokasi menomatkapäivän aikana ”koha myö päässä Noitermaa lampee uimaa...” Ja kun bussi oli pysähtynyt Noitermaan Sahamäelle, he olivat ajatusta nopeammin ulkona ja kirnaamassa lapsuutensa uimapaikalle lammelle jo ennen kuin me nuoremmat edes tajusimme, missä ollaan. Itseäni hiukan arvelutti uimaan meneminen, koska lammen toisella rannalla oli ison karjakolhoosin suuri navetta, jonka jättevesiä tuli lampeen. (Kolhoosi on sittemmin lopettanut toimintansa, ja lammen vesikin vaikuttaa nyt puhtaammalta.)

Monilla matkalaisista oli ”juuria” useassa kylässä. ”Taksien”, jotka olivat auton omistavia paikallisia asukkaita, avulla yritettiin kaikille saada mahdollisuus käydä ”kotikylillä” ja ymmärtääkseni tässä onnistuttiinkin aika hyvin. Mieheni Edwinin ja minä kävimme Noitermaan lisäksi Edwinin vanhempien kotikylässä Alakylässä. Näimme Sirkanmäen, Lepoinmäen, Alakylän koulun ja hänen vanhempien talon. Sekä koulu että vanhempien talo ovat myöhemmin palaneet, kuten

monet muutkin rakennukset Pyhäjärvellä.

Monet asiat muistuttivat lapsuuteni 1950-luvun maaseudusta: Moottorijoukkoja oli liikkeellä vain vähän. Monet sivutiet olivat juuri ja juuri ajettavassa kunnossa. Se ei kuitenkaan estänyt paikallisia kuljettajia yrittämästä: kierrettiin metsän kautta, jos ei muuten pääsyt eteenpäin, ja autoja työnnettiin porukalla, jos ne juutuivat kiinni. Kasvi- ja pienten asumusten ympärillä kukoistivat. Lehmä oli joka puolella. Kannas olikin siihen aikaan kuin suuri lehmälaidun. Nautakarjaa oli paljon, viljaa tai perunaa ei viljelty missään. Meidän matkalaisten oli helppo kulkea pelloilla, kun ei ollut vaaraa viljelyksen tallomisesta.

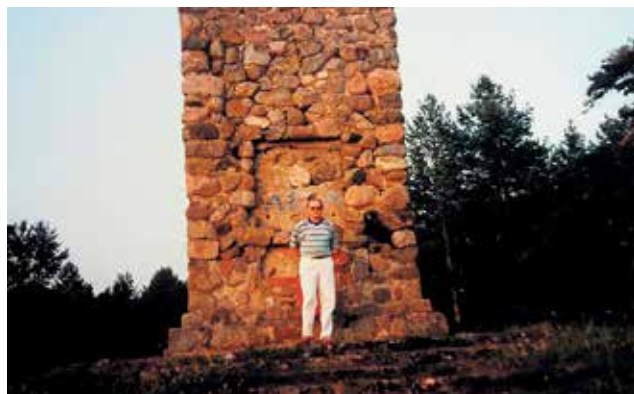
Tunnelma oli jotenkin unenomainen. Se varmasti johtui siitä, että vihdoinkin oli päästy Pyhäjärvelle ja oli kuin olisi palattu ajassa taaksepäin, mutta siihen vaikuttivat myös luonto ja ilmanala. Tuntuu kuin olisi oltu etelämpänä kuin oltiinkaan. Hiekkapitoinen maa hehkui lämmössä, tuli jotenkin mieleen Etelä-Ruotsi. Lauantain ilta-hetki Noitermaan lammen rannalla oli leppoisa: Muutama onkimies istui harjun rannalla, lammen pinta oli peilityni ja lehmät ammuivat jossain, muuten ei kuulunut mitään. Muoviroskia tai juomatölkkejä ei vielä ollut missään.

Niille matkalaisille, jotka olivat asuneet hyvinvoivissa suomalaishyllyissä 1930-luvulla, muutos ja sen näkeminen, huonokuntoiset rakennukset ja kaiken erilaisuus tekivät varmasti mielen surulliseksi, mutta useimmat olivat kuitenkin iloisia, kun olivat päässeet sinne, näkivät tutut maisemat ja jotkut jopa pääsivät käymään vanhassa kodissaan.

Minä ihailin luontoa, silloin vielä koskemattomia rantoja ja metsiä ja olin iloinen, kun monet kuulemani kertomukset saivat puitteet ja mittasuhteet. Saatoin todeta, että Noitermaan lammet ja Lamminharju olivat kauniit, kuten oli kerrottu. Pääsin kulkemaan harjulla, jota pitkin isäni kulki lapsena paimeneen ja jossa nuorisoinen, vanhempien heidän joukossaan tapasi toisiaan. Näin, missä kujaset äidin kahden mummolan välillä olivat kulkeneet, ja miten lähemmäs äitini ja isäni kodit olivat sijainneet.

Koskettavat hetket Taipaleenjoella

Heikki Karttusen järjestämällä matkoilla oli aina kaksi teemaa: käynti kotikylillä ja käynti sotien taistelupaikoilla. Niinpä seuraavana päivänä lähdettiin Taipaleenjoelle.



Lahjoitusmaatalonpoikien muistomerkki heinäkuun lopulla 1991.



Laatokan ulappa Taipaleenjoen suulta nähtynä. Taustalla näkyy Paskoluoto

Facebookin Pyhäjärvi, Vpl -ryhmä

□ Kaarina Pärssinen

Pyhäjärvi, Vpl -ryhmän ylläpitäjien puolesta

Sosiaalinen media SOME on jo reilut kymmenisen vuotta ollut yhä kasvavalle joukolle ihmisiä sekä vuorovaikutuksen että tiedonhankinnan ja -välityksen kannalta tärkeä kanava. Koronaviruksen seurauksena viime kuukausina koetun karanteenin aikana on monen mielessä vahvistunut käsitys, ettei ilman somea voi tulla toimeen! Mutta tiedämme toki, että KYLLÄ VOI! Tarve somessa toimimiseen on kasvanut myös useissa yhdistyksissä, kun monenlaisista aktiviteeteista, kokouksien ym. tilaisuuksien pitämisestä on ollut pakko luopua.

Marraskuuhun 2012 mennessä oli Vpl. Pyhäjärvi-seurassa kypsynyt ajatus perustaa ryhmä Facebookiin omaksi, pyhäjärveläisjuurisiin kuuluvien kanavaksi. Asiaa oli pohdittu runsaan vuoden verran. Tuolloin pitäjöpohjaisia karjalaisten ryhmiä Facebookissa oli Suvannon seudun pitäjistä jo Metsäpirtin (jäseniä nyt 1260), Raudun (1424) ja Sakkolan (990) alueilta juuret omaaville.

Samoin oli alkanut syntyä innokkaan vastanoton saaneita muita karjalaisryhmiä – vain muutaman mainitakseni – esimerkiksi Juuret rajan-

takaisessa, kauniissa Karjalassa, Karjala rakkaani, Karjalaiset suvut, Karjalaisia valokuvissa, Karjalaiset sanonnat ja lausahdukset, Siirtokarjalaisten jälkipolvet -ryhmät.

Facebookissa nykyisin toimivien, useiden kymmenien karjalaisryhmien suosioista esimerkkinä olkoon tämä: Jo 15 910 Facebookin käyttäjää on liittynyt Juuret rajantaikaisessa, kauniissa Karjalassa -ryhmään. Sen perusti vuoden 2009 lopulla Harlun Läskelässä juuret omaava, turkulainen **Marritta Lehvonen**.

Keille tarkoitettu

Nyt 13.7. vajaan kahdeksan vuotta toimineessa **Pyhäjärvi, Vpl** -ryhmässä on 826 jäsentä, joista tänään ryhmään hyväksytyjä on kolme. Viikon sisällä ryhmään liittyneitä on kahdeksan.

Kenelle??? Pyhäjärvi, Vpl on ryhmä ihmisille, joilla on juuria Viipurin läänin Pyhäjärvellä, luovutetulla alueella, Karjalassa. Myös pyhäjärveläisjuuristen perheenjäsenet ovat tervetulleita.

Kun Facebookissa oleva pyrkii ryhmämme jäseneksi, häneltä kysytään:

–Lähetit pyynnön liittyä Pyhäjärvi, Vpl -ryhmään. Kerro, miksi haluat mukaan ryhmäämme, joka on tarkoitettu Vpl. Pyhäjärvellä syntyneille

(ennen vuotta 1945) tai juuret siellä omaaville + heidän läheisilleen/sukulaisilleen.

Mistä kirjoitetaan ja keskustellaan

Hyvin usein ryhmässä näkyy vanhoja valokuvia Vpl. Pyhäjärveltä ja siellä asuneista ihmisistä. Tai ihmisistä ja paikoista sotavuosina, evakkoaikoina ja näinä viime vuosikymmeninä. Saatetaan pyytää apua kuvissa näkyvien henkilöiden tunnistamisessa. Tai halutaan kertoa heidän kuulumisistaan joko silloin, kun kuva otettiin tai mitä heille tai heidän jälkeläisilleen kuuluu nyt. Joskus kysellään murteestamme. Usein esitellään kuvia Pyhäjärven kyliltä, kerrotaan menneistä tai tulevista tapahtumista.

Kotipitäjäämme jollain tapaa liittyvän uuden kirjallisuuden ilmestyminen herättää varmuudella runsaasti kiinnostusta ja kyselijöitä riittää.

Poimittakoon tuore esimerkki Facebook-ryhmästä: **Riitta Päiväläinen** julkaisi touko-kesäkuun vaihteessa sukulaisensa vanhasta albumista löytämiään kuvia kysellen, mistähän juhlista kuvat oli otettu ja milloin. Nämä mainioit kuvat saivat aikaan vilkkaasti ryöpynneen keskustelun. Karjalaisilla kesäjuhilla 50



KUVA: VILJO PAAJANEN

liris Sillanpää julkaisi 10.7. Pyhäjärvi, Vpl. -ryhmässä kuvan Rahkajärvellä asuneen isoisoisänsä Heikki Nännimäisen ja hänen vaimonsa perheestä (kuva vasemmalla). Kuva kirjoitti 20 keskustelupuheenvuoroa. Viljo Paajanen julkaisi keskustelun lomassa kuvan Ylläpäänlahdessa asuneesta isoäidistään, Heikki Nännimäisen sisaresta Varpusta, s. 1871, perheineen (kuva oikealla). Molemmat harvinaislaatuiset vanhat hienot kuvat ovat peräisin Forssassa asuvan Viljo Paajasen arkistosta.

vuotta sitten siis kesäkuussa 1970 mukana itse olleet, näkyivät he noissa kuvissa tai ei, tahi kuvista sukulaisiaan ja tuttujaan löytäneet ratki-innostuivat asiasta! Kommentteja kertyi lähes 50. Myös tämä pitäjälehtemme tarttui tähän herkulliseen aiheeseen nyt, kun Kesäjuhla ei pandemian vuoksi voitukaan tänä kesänä viettää. Voinee kysyä, olisivatko nämä kuvat ikinä

tulleet julkisuuteen näin runsaslukuisina ja saaneet huomiota osakseen yhtä tehokkaasti kuin nyt kävi Facebook-ryhmässä.

Aivan kaikki ryhmän sivuille laitettu aineisto ei sinne jää eikä aivan ketä tahansa ole ryhmän jäseneksi hyväksytty. Joskus, mutta todella erittäin harvoin, ryhmän ylläpitäjät poistavat aineiston, joka ei yhtään millään tavoin

liity Vpl. Pyhäjärven tai pyhäjärveläisjuurisiin tahi jos aineiston voi arvioida olevan sopimatonta tahi loukkaavan toisia.

Tervetuloa rohkeasti mukaan vpl-pyhäjärveläisjuuristen ryhmään Facebookissa!

<https://www.facebook.com/groups/169720213169655>



Noitermaassa 31.7.1991 lähdössä etsimään Karttusten ns. salomökin paikkaa läheltä Pyhäjärven ja Sakkolan rajaa. Matkanjohtaja Heikki Karttunen kuvassa vasemmalla ja hänen vieressään entinen kansanedustaja Vieno Eklund (o.s. Varis). Takana keskellä myös matkalla ns. vanhempaa kaartiä edustanut Toini Tammisto (o.s. Karttunen). Vielä tällä matkalla paikkaa ei löydetty, mutta löydettiin pajupuskien keskeltä ns. rahalähde. Myöhemmin salomökin paikkakin löytyi. Jäljellä olivat nurkkakivet ja ikkunaluukun sulkurauta.

Matkalla sinne nähtiin metsän siimeksestä Sakkolan Suursuo, vanhempien lapsuuden lakka- ja karpalosuo ja pysähdyttiin Keljan taistelupaikalle. Pe-

rillä käytiin mm. Taipaleen Muinaislinna-alueella, Alcatraz-tukikohdassa, Mustaojalla ja Taipaleenjoen suussa. Kaarnajoen linnakkeellekin yritettiin, mutta

ei päästy huonon tien takia. (Sinne ei päästy vielä muutamaan kesään, mutta lopulta sekin onnistui.) Terenttilässä ryhmäämme liittyi venäläisiä sota-

veteraaneja ja Pietarissa toimivan historyryhmän edustajia. Ensin pidettiin juhllinen muistohetki venäläisten kaatuneiden obeliskimuistomerkillä.

Sitten siirryttiin Terenttilän aukean toiselle laidalle suomalaisten tukikohta nelosen paikalle. Sinne pystytettiin Suomesta mukana tuotu koivunrunkoa muistuttavaksi polttomaa-lattu teräsrusti. Risti tunnetaan nimellä Taipaleen risti. Se oli ensimmäinen suomalaisten sodan jälkeä alueelle pystyttämä muistomerkki.

Tuolloin arveltiin, että jatkosodan alkuvaiheessa haudattujen 126 suomalaisen tuntemattoman talvisodan sotavainajan kenttähautausmaa olisi ollut tuolla kohtaa. Myöhemmin selvisi, että kenttähautausmaa, jonne Suomen valtio pystytti muistomerkkin vuonna 1996, sijaitsee noin kilometrin päässä tästä paikasta.

Ajatuksen ristin pystytyksestä oli Heikki Karttunen kehitellyt samanhenkisten ystäviensä kanssa. Hän joutui jännittämään ristin pystytystä viime hetkiin asti, sillä lopullinen pystytyslupa saatiin vasta edellisenä päivänä Käki-salmessa. Tilaisuudet venäläisten muistomerkillä ja suomalaisten ristin äärellä

olivat erittäin koskettavat ja mielinpainuvat. Juhlahetkien jälkeen syötiin kenttälounas ja juotiin kahvit venäläisten vieraiden kanssa Taipaleenjoen lossirannassa.

"Nuorten" iltat Taipaleenjoen rannassa

Viimeisenä iltana me ja muut matkalle osallistuneet nuoret ("nuoret" tarkoittaa tässä yhteydessä alle 50-vuotiaita) istuimme iltaa hotellin rannassa lähes aamuyöhön asti. Kerroimme tuntemuksistamme ja sulattelimme kaikkea näkemäämme, kuulemaamme ja vanhempiemme kertomuksia. Mieleen on jäänyt ainutlaatuisen hieno, lämminhenkinen yhdessäolo.

Olen käynyt Pyhäjärvellä ja Taipaleenjoella monta kertaa vuoden 1991 jälkeen. Kaikki matkat ovat olleet mukavia ja mielenkiintoisia. Aina on löytynyt jotain uuttakin katsottavaa. Tämä ensimmäinen matka on kuitenkin jäänyt mieleen erityisenä.

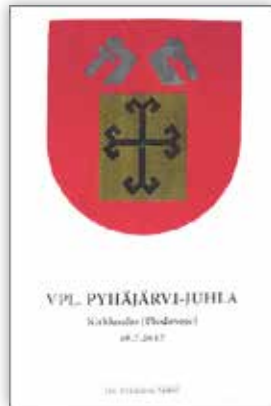
Vpl. Pyhäjärvi-Säätiön kirjoja ja tuotteita:



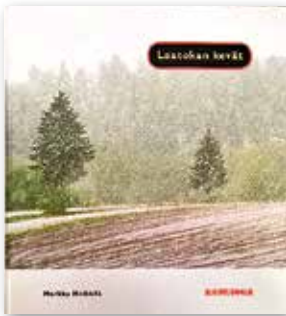
Pyhäjärvi-kirja
Reino O. Kukko, Kaarle Viika,
1989, 350 s. Hinta 25 €
Kirja kertoo pitäjämme historiaa sanoin ja kuvin. Sisältää myös muresanaston selityksineen.



Suvannon seutu 1917-1921, elämää ja ihmiskohtaloita
Suvannon seudun paikallishistorian työryhmä, 2015
336 s. Hinta 40 €



Vpl. Pyhäjärvi-Säätiön 70-vuotisjuhla Kirkkoaholla
DVD-tallenne, kesto noin 1,5 tuntia. Hinta 20 €



Laatokan kevät
Markku Heikkilä
Matkakirja Laatokan ympäri
Hinta 15 €



Matkan varrelta
Hilja Matikainen, runoja
Hinta 20 €



Vpl. Pyhäjärvi pöytästandaari
Suunnittelu Kaarle Viika,
1963. Hinta 42 €

Vpl. Pyhäjärvi isännän viiri
Suunnittelu Kaarle Viika,
1992. Koot ja hinnat:
45 x 300 cm, 6-7 m:n tankoon. 80 €
45 x 400 cm, 8-9 m:n tankoon. 90 €
55 x 400 cm, 10 m ja korkeampaan tankoon. 95 €

Tilaukset ja lisätiedot:
Kirsti Naskali.
puh. 040 719 2692 tai
saatio@vplpyhajarvi.fi
Postitessa lähetyksiin
lisätään postituskulut.

Tapauksia

Tampereen Seudun Vpl. Pyhäjärvi-kerho

Syyskauden tarinatuokio on maanantaina 7.9.2020 klo 13.00 Koulukatu 12, Tampere. Kahvit oma kustannushintaan, sekä arpajaiset. Varmista vielä aloitus kyseisen päivän Aamulehden tapahtumatiedoista Yhdistykset -palstalta tai sihteeriltä p. 044 2815 047. Tervetuloa entiset ja uudet kerholaiset!

Vpl. Pyhäjärvi-seura

Kevään vuosikokous jäi pitämättä. Se tullaan järjestämään etäkokouksena syyskuun aikana. Kaikille jäsenille lähetetään kutsukirje syyskuun alkuun mennessä. Jokainen saa nähtäväkseen toimintakertomuksen sekä toiminnantarkastajien lausunnon vuodelta 2019. Kirjeessä annetaan toimintaohjeet.

Seuran hallitus toivottaa kaikille jäsenilleen hyvää kesää, terveyttä ja valoisaa mieltä. Jos kaipaat lahjaksi Pyhäjärvi Vpl. -mukeja, niin voin lähettää tai kotiin tai kuljettaa Ikaalinen - Hämeenkyrö -alueella. Terveisin Riitta Hirvonen, puh. 050 414 7359

Lahden seudun Vpl. Pyhäjärvi-kerho

Syyskauden avaus pidetään torstaina 10.09.2020 Seija ja Antero Pärssisellä osoitteessa Kiviniementie 424, 17120 PAIMELA. Saapuminen klo 13 mennessä. Sovitaan kimpakyydeistä puhelimitse. Tervetuloa!

Pärssisen sukuseura ry.



Sääntömääräinen sukukokous näillä näkymin Vammalan seuratalolla Seukulla **lauantaina 5. syyskuuta 2020**, os. Marttilankatu 35, Sastamala. Muina aiheina Mitäs myö Pärssiset -sukukirjan julkistus.

Kokous alkaa ilmoittautumisella **kello 9 maissa**, varsinainen sääntömääräinen kokous kello 14.

Hinta ja ohjelma
tarkentuvat myöhemmin.

Lounas ja kahvittelua.

Terveisin

Pärssisen sukuseura ry:n hallitus

Vpl. Pyhäjärvi-seuran tuotteita



Pyhäjärvi Vpl. vaakunapaita
Vanhan varaston loppuunmyynti: T-paita valkoinen pyöreällä tai V-aukolla, helmeharmaa vain pyöreällä kaula-aukolla. Hinta 7 €/paita ja kaksi paitaa 10 €/lla.



Dokumenttielokuva Muistojen järvi, kuvattu vuosina 1939-44 Pyhäjärvellä, mukana Kaarina Pärssisen kirjoittama esite elokuvasta. DVD:n hinta 20 €



Seuran 60-vuotis-historiikki (2017)
Hinta 20 €/kpl,
50-vuotishistoriikki 10 €/kpl ja ostettaessa molemmat historiikit, yhteensä 25 €.



Pyhäjärvi Vpl. -karttamuki
Hinta 10€/kpl

Tilaukset ja tiedustelut:
Kaisa-Liisa Korhonen
puh. 050-5905 433,
kaisaliisako@gmail.com
Postitessa lähetyksiin
lisätään postituskulut.

Vpl. Pyhäjärvi-Säätiön adressit



Karjalanneito



liris



Kullerot



Valoisa polku



Pyhäjärven kirkon alttaritaulu

Adressi sisältää kaksi tai useampia sisälehtivaihtoehtoja, joista voi valita

sopivimman ja poistaa ylimääräiset. Hinta 12 euroa kappale + postikulut.

Tilaukset: säätiön asiamieheltä

Tilaa Vpl. Pyhäjärvi

Itselleni

Lahjaksi

Osoitteenmuutos

Kestotilaus

1 vuosi

Irtonumero

Tilauhinnat 2020:
kotimaan ja ulkomaille 35 €/vuosi

Postimerkki 1,75 €

Lehden saaja / entinen osoite (tarpeeton yliviivataan)

Nimi _____

Lähiosoite _____

Postino ja -toimipaikka _____

Lehden maksaja / uusi osoite

Nimi _____

Lähiosoite _____

Postino ja -toimipaikka _____

Päiväys ja allekirjoitus _____

Kiinnostukseni kohde on (kylän nimi): _____

Vpl. Pyhäjärvi -lehti

Säätiön asiamies
Kirsti Naskali
Miharintie 312
37200 Siuro